ԿՐ՚Դ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1753 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 — 20 ՄԱՐՏ 1907 6 ՍԕՖԷՐ 132[illegible] — 7 ՄԱՐՏ 1323

Journal Arménien
MANZOUME-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte.
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթիա Մկի Ճառտէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

Մանկունների Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԴԱՒՕՏԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی و سیاسی غزیته در
صاحب امتیازی: ارمانسی فرید
دارهخانهسی: باب عالی جادهسنده نومرو ۳۸

ԳՆԱԾԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՏԵՆԻՆ	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գալոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Դուռտահերու համար	108 »	60 »
Արտաքսմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

1 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

Առեւտրական Կեանքը

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Ստացանք Երկրագործական Պանքայի տեղեկագրին մէկ օրինակը, որ կը խօսի 1319 Ելմական տարւոյն մէջ Պանքային ունեցած գործառնութեանց վրայ։ 1319 փետրվար 28ին փակուած հաշուեկշռին քննութենէն կ'երեւայ որ, նոյն տարւոյն մէջ, Պանքային իրական դրամագլուխը որ 361,625,572.05 ղրշ. էր միայն նախորդ տարին, բարձրացած է 377,750,841.28 ղրշ.ի, այսինքն ունեցած է 16,125,269.23 ղրշ.ի յաւելում մը։ Մյնոյն տարւոյն մէջ, Պանքան փոխ տուած է հողագործներուն, 43,904,138.05 ղրշ.ի գումար մը որուն՝

41,465,402.10 ղրշ.ը ընդդէմ անշարժ կալուածներու
2,438,736.05 ղրշ.ը ընդդէմ փոխադարձ երաշխաւորութեան
43,904,138.15 ընդհանուր գումար.

1319 տարւոյն մէջ Պանքային ըրած փոխատուութիւնները աւելցնելով նախորդ պանքներու գումարին վրայ, կը կազմեն 350,606,894.29 ղրշ.ի գումար։

Վերոյիշեալ երկու ցուցակները մեզ կը թոյլատրեն ընել հետեւեալ երկու մխիթարիչ ապացուցումները.

1. Հակառակ այն երկար ժամանակամիջոցին զոր կը չնորհուի փոխառուներու, ազատելու համար իրենց Պանքային ունեցած պարտքերէն (10 տարի), այս վերջինը կ'ստանայ ամէն տարի իր նախորդ փոխատուութեանց փոխարէն, գրեթէ համահաւասար գումար մը իր տարեւոյն փոխատուութեանց։

2. Վերկերս ընդունուած դրութեան մը համեմատ եղած փոխատուութիւնները (փոխադարձ երաշխաւորութիւն) փոխառուներու որոշ դասակարգի մը համար կը գանձուին ապահովապէս և այնքան դիւրութեամբ որքան եղած փոխատուութիւնները ընդդէմ անշարժ կալուածոց։

Պէտք է յիշել որ Պանքան միմիայն բնական մեծ ձախողուածներու և ադէտներու ատեն կը չնորհէ փոխառուներու փոխադարձ երաշխաւորութեան դրութեան վրայ հիմնուած փոխատուութիւններ։

Արդ, երբ կը հաստատուի որ պանքան նմանօրինակ ձախողուածներուն ենթակայ եղողներէն իսկ կանոնաւորապէս կը գանձէ իր փոխ տուած գումարները, կարելի է հետեւցնել թէ փոխատուութեանց այս դրութիւնը (փոխադարձ երաշխաւորութիւն) այնքան զօրաւոր ու հաստատուն կռուան մը ունի, որքան ընդդէմ անշարժ կալուածներու եղած փոխատուութիւնները։ Պէտք է ըսել նաեւ որ, ասիկա բնաւ մեզի չի զարմացներ, ցորչափ, փոխադարձ երաշխաւորութեան դրութիւնը, իր արդիւնաւոր ապացոյցները տուած է, կազմելով այն մեծ առանցքը որուն շուրջ կը դառնայ, երկրագործական վարկը Եւրոպայի եւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ։

Այն հազարաւոր երկրագործական Բայֆայզրն ընտուկները որոնք կը գործեն Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Ռուսիոյ եւ շատ մը ուրիշ երկիրներու մէջ, իրր սկզբունք ունին փոխառուներու հաւաքական պատասխանատուութիւնը, եւ փորձառութիւնը բազմիցս ցոյց տուած է որ, այս փոխադարձ երաշխաւորութեան դրութիւնը, չի թոյլատրեր բնաւ որ փոխառուները կարենան դրժել իրենց խոստումները։

Պատճառներէն մին որ կ'ընձեռէ, Բայֆայզրն ընտուկներու կողմէ գործադրուած փոխադարձ երաշխաւորութեան վրայ հիմնուած դրութեան, անխախտ ու հաստատուն կռուան մը, այն է որ՝ այս ապահովութիւնը բացարձակապէս կը մերժուի այն փոխառուին որ պիտի ուզէր դրամ փոխ առնել անօգուտ ծախսերու յատկացնելու համար, ինչպէս գնել մաս մը հող, զոր չպիտի կրնար շահագործել, ամուսնութիւն մը կնքել մեծահանդէս ու բազմածախս եւն. եւն., վերջապէս այն ամէն ծախսերը որոնք փոխառուին համար որ և է օգուտ չունենալէ զատ կը ծանրացնեն նաեւ ընդհակառակը անոր նիւթական ու բարոյական կացութիւնը։

Վասն զի, արդարև, հողագործի մը նիւթական և բարոյական իրական վիճակը, ո՛չ ոք կրնայ աւելի ազէկ ճանչնալ քան ուրիշ հողագործ մը։ Եթէ փոխառուն գինով մը կամ ծոյլ մըն է, եթէ երբէք իր փոխ ուզած դրամը մտադրած է յատկացնել անշահաբեր նպատակի մը, կամ եթէ կ'ուզէ այքերը գոց նետուիլ իր միջոցներուն, կարողութեանց ու ընդունակութեանց անհամեմատ հողագործական ձեռնարկի մը մէջ, այն ատեն այն բոլոր հողագործները որոնցմէ կը պահանջուի փոխ տալ իրենց ստորագրութիւնները խրտնդրուած դրամին երաշխաւորութեան համար, բնականաբար զանոնք կը մերժեն և կ'արգիլեն այսպէսով մէկ կողմէն, որպէս զի Բայֆայզրն ընտուկները, չյանձնեն իրենց դրամագլուխները անպարկեշտ, անձեռնհաս կամ անխոհեմ ձեռքերու և միւս կողմէն հողագործները զգոյշ կ'ընեն դիւրին ստացուած վարկ մը գործածելու և զեղծելու բնական փորձութենէն։ Այսպէս, առանց գուշակ ըլլալու յաւակնութիւնը ունենալու, կարելի է հաստատել որ այն 8 հազար երկրագործներուն մէջէն, որոնք իրենց պանքային ունեցած խոստումները չեն յարգած խոշոր թիւ մը կը պականի փոխառուներու այն դասակարգին որ անպարկեշտ, անխոհեմ և կամ պարզապէս անձեռնհաս է, և որուն չահերը իրմէ իսկ վտանգուած, բաղդատաբար շատ փոքր թիւ մը կը ներկայացնէ, փոխարէն միլիոն մը փոխառուներու կողմէ ստացուած առաւելութեանց։

Գալով Երկրագործական Պանքային, որ Վեհ. Սուլթանին լուսամիտ նախաձեռնութեամբ հիմնուած բազմաթիւ հանրօգուտ հաստատութիւններէն մին է, պէտք է աւելցնել որ 1319 տարւոյն մէջ իր հաստոյթները, տոկոսներէն և արձանագրութեանց տուրքերէն յառաջ եկած, եղած են 15 միլիոն 349 հազար 278.09 ղրշ. և իր ծախքերը 8,585,593,26 ղրշ. ուրկէ տարեկան զուտ շահ մը 6,763,685.23 ղրշ.ի այսպէսով ցոյց տալով 195,177.37 ղրշ.ի առաւելութիւն մը նախորդ տարւոյ հաստոյթներուն վրայ։

Գաղափար մը տալու համար, այն անհամար ծառայութեանց մասին, զորս երկրագործական պանքան իր հիմնարկութեան թուականէն (1305) մինչև այսօր իրագործած է, պէտք է աւելցնել որ այս փոխատուութեանց գումարը 15 տարւոյ ժամանակամիջոցի մը մէջ բարձրացած է 826,971,100.23 ղրշ.ի, բաժնուած 981,349 հողագործներու, գումար մը որուն կարեւորութիւնը դիւրաւ աչքի կը զարնէ երբ նկատողութեան առնենք գիւղերու մէջ դրամագլուխին չգոյութիւնը։ Կարեւոր իրողութիւն մը զոր կ'արժէ նաև ի վեր հանել պանքային տեղեկագրին մէջ գրուած թուականներէն այն է որ բաղդատաբար շատ փոքր թիւ մը կայ փոխառուներու որոնք չեն ուզած կամ կրցած յարգել իրենց խոստումները հանդէպ պանքային։ Արդարև, մինչեւ 1319 տարւոյն մէջ պանքան դրամ փոխ տուած է, 69,274 երկրագործներու, ասոնց մէջէն մի միայն 2,662 փոխառուներ գտնուած են գէշ վճարողներու դասակարգին մէջ, և հետեւաբար տեսած են իրենց անշարժ կալուածներուն՝ հրապարակային աճուրդի մէջ ծախուիլը։ Միւս կողմէ 2662 անշարժ կալուածոց մէջէն, 842 հատը ծախուած են և մնացեալը, այսինքն՝ 1820 անշարժ կալուածներ, գտած են պանքային սեփականութիւնը, որ պիտի վերադարձնէ իրենց տէրերուն միայն այն պարագային յորում այս վերջինները նիւթական կամ բարոյական լաւագոյն կացութեան մը հասնելով կարենան համաձայնիլ պանքային հետ։

Վերջացնենք ըսելով որ իր հիմնարկութեան թուականէն մինչև այսօր պանքան ծախած է միայն 8,118 անշարժ կալուածներ որոնք կը վերաբերին յամառ փոխառուներու, չնչին թիւ մը, բաղդատաբար փոխառուներու թիւին, այսինքն մէկ միլիոն, որոնք օգտուած են այն անհամար բարիքներէն զորս ընդ բարձր հովանաւորութեամբ Վեհ. Սուլթանին, կը չնորհէ Երկրագործական պանքան առհասարակ հողագործներուն։

ՄԵՏԱՔԻ ԵՒ ԽՈՂԱԿԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Մետաքսի եւ խոզակի գլխաւոր հրապարակներէն եկած լուրերը կը հաստատեն այն մեծ գործունէութիւնը որ կայ այդ արտադրութեանց գործառնութեանց մասին։ Մետաքսեղէնի ճարտարարուեստը կը վայելէ միշտ մեծ բարգաւաճում մը, եւ նախնական նիւթի հազուագիւտութիւն. խողակը եւ մետաքսը կ'ապահովէ այս արտադրութիւններէն պահեստի ունեցողներուն սքանչելի դիրք մը։ Միւս կողմէ, այն գնումները որոնք կ'ընեն միջնորդներու միջոցաւ, աւելնալով մետաքսի գործարաններու եւ մանարաններու կողմէ եղած գնումներուն, կ'ընձեռեն մետաքսի եւ խոզակի հրապարակին ամրութեան նոր տարր մը։ Մանաւանդ բանուած ապրանքի համար յանձնելի պայմանագիրներն են, որ բացառիկ կարեւորութիւն մը ստացած են, բայց բժշկի նուազութիւնը կ'արգիլէ այս գործառնութեանց փայլուն վիճակը։ Ամէն պարագայի մէջ, մետաքսի եւ խոզակի պահեստի տէրերը կրցան օգտուիլ առիթէն բարձրացընելու համար իրենց գիները, հետզհետէ աւելի ծայրայեղ յաւակնութիւններ ունին։

Առայժմ, պատճառ չի կայ կարծելու թէ գիները պիտի իյնան, քանի որ Եւրոպական եւ ամերիկեան մետաքսի գործարանները, նախնական նիւթի եւ պահեստի ծայրաստեղ նուազութիւն ունին։

Հակառակ Սպանիան բժշկի վրայ նախապէս եղած մեծ գործառնութեանց, այս արտադրութիւնները դարձեալ առարկայ կ'ըլլան ամէնօրեայ մեծ գործառնութեանց, ցոյց տալով նպաստաւոր ձգտում մը, գիներու բարձրացման։ Գործունէութիւնը չի պակսիր նաեւ մետաքսեղէնի գործարաններու մէջ։

Մարսիլիոյ մէջ Պարսկաստանի ճերմակ բժշկի գիներն են 12½ ֆր., և Սուրիոյ դեղինները, ընթացիկ տեսակ 13.60 ֆր.։

Միլանի մէջ գիները նմանապէս բարձրանալու հակամէտ են, և գործունէութիւնը խիստ մեծ է։

Գալով Լոնտոնի հրապարակին, խնդրանքը հոն ալ գոհացուցիչ է, միայն գործերը քիչ մը կասած են, տրամադրելի ապրանքի նուազութեան և պահեստի ապրանաց տէրերուն ծայրայեղ յաւակնութեանց պատճառաւ։

Լիոնի մէջ, Պրուսայի բժշկի գիներն են՝ էքսթրա, 20-22, 57½ ֆր. Բ. տեսակ 13-15, 55-56 ֆր.։ Սուրիոյ Ա. տեսակը 9-11, 58-59 ֆր.։ Բ. տեսակը 9-11, 56-57 ֆր.։ Սուրիոյ կբրկնոլոր տեսակը, Ա. տեսակը, 19-21, 66 ֆր.։

Մետաքսի հրապարակին մէջ, իրր հետաքրքրական նոր լուր մը, զոր պէտք է յիշել, այն է որ, այս միջոցին քանակութիւններ կան թաւիշ-ժապաւէնի գործարանատէրերու պայմանագրութիւնը գործադրութեան դնելու համար։

ԳԱՂԹԱԲԵՐՔԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

ԹԻՖԹԻՔ ԾԱԽՈՒԵՑԻ

Ֆօքս 150 պալեա՝ Պէյ Բազար 20 38/40 ղր.։
Արսէն 45 պալեա՝ Տէրի 17 ղր.։
Բաւբին՝ 50 պալեա՝ Կէրէտէ 19½ ղր.։
Մահճուպեան 31 պալեա՝ Իսքիլիպ 18½ ղր.։

ԱՅԻՕՆ

Թարանթա 7 կողով Դարահիսար 144½ ղրուշ։

ՔԻԹՐԷ

Քիթրէի վրայ թէեւ անցեալ շաբթու գործ չեղաւ. սակայն գործ չըլլալուն պատճառը ծախողներուն բարձր գին պահանջելն է. հետեւաբար հրապարակը ամուր է։

ՃԷՀՐԻ

Գիները միշտ կ'իյնան. կեսարիոյ Ա. տեսակէն 150 պարկ 7¼ ղր.էն գործ եղաւ. այս հաշուով Զորում եւ Նման տեսակները 6½ կը համարուին։

ՈՐՍԻ ՄՈՐԹ

Զերտիվա 380-400, սանսար 250-300, բորուսի 34-37, ֆուճնուզ 225-250. ասոց վրայ գործառնութիւնք ոչ եւորեալ են. իսկ աղուս 40-50, նապպասակ 230-250, չամալ 22-25. թոյլ են։

ԳՈՐԳ

Գորգի հրապարակը կը շարունակէ թոյլ մնալ։ Կեսարիոյ մետաքսի տեսակներու գինը թէեւ անուանապէս անցեալ շաբաթուան տարբերութիւն չունի, սակայն գործի պակասութեան պատճառաւ գիներու աւելի եւս կոտրիլը շատ հաւանական է։

400 իլմինոց տեսակը կ'արժէ 38-45 ֆրանք։

5-600 իլմինոց տեսակը կ'արժէ 90-120 ֆր. տեսակին համեմատ։

Իզմիրի և Տապէի գորգ կ'արժէ 40-60 ֆր. մէթրոն տեսակին համեմատ։

Պարսկական բուրդէ ապրանքներու վրայ այս շաբաթ քիչ շատ գործառնութիւն եղաւ մաքսատան մէջ, Ամերիկայի համար։

Մուշկապատի մէթրոն կ'արժէ 20-25 ֆր.
Կիրեւան » » 35-45 »
Քիրմաս » » 70-100 »
Թեպրիզ » » » » »

Մուսուլի և Գաֆգասի ապրանքները թէեւ հրապարակը լեցուն է, սակայն գործը կը պակսի։

ՄԱՆ

Մանածի գիները վերջին ատեններ ալ աւելի բարձրացաւ. այս բարձրութիւնը կը վերագրուի գործարանատէրերուն զգաստանց առաւելութեանը։

Անգլիական կտաւ գլուխ վաթէրի 20 թիւը կ'արժէ 10½-10¾ բէնս լիպրան, Հոկտ. Նոյեմ. յանձնելի։

Իտալական վաթէրի 20 թիւը կ'արժէ 11-11½ ֆր. Ցլս. Օգս. յանձնելի։

Աւստրիական և իտալական կարմիր վարդ ծռեցաւ ու ժայռին ստորոտը լուրջ զննութենէ մը անցընելէ ետք,

— Վարը նայէ՛, ըսաւ, վա՛րը, ճամբուն ծայրը. տե՛ս ձիաւոր մը...

Մօնա դէպ ի ընկերուհին նշանակած կողմը ուղղեց ակնարկը ու երկչոտ շեշտով մը,

— Անոնք են, կարելի է անոնք են, մռլտաց։

Զիաւորը դանդաղօրէն առաջանալով մտածկոտ կերպով կը շարունակէր ճամբան, որ օձապտոյտ գալարումներով պիտի գար անձնէր ճիշդ բլուրին քովէն ու վերևէն։

Մօնա ահուսարսափի մատնուած.

—Անպատճառ Լուկի մարդոցմէն մէկն է, ըսաւ, որ պաշտօն ունի առաջ անցնելով կարմիր կռակը վառելու։

Զիաւորը հետզհետէ կը մօտենար բլրակին, որ երբ բաւական առաջացաւ, Մօնա ու Սառա չկրցան սարսուռ մը զսպել, ու երկուքը մէկէն ակամայ գոչեցին.

—Սա՛ն, Լուկի ծառան, Սա՛ն։

Վարի էրներու 20 թիւը տեսակին համեմատ կ'արժեն 14-15 ֆր. Ցլս. Օգս. յանձնելի։

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱՅԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Զմրան սառնութեան պատճառաւ ճամբաները գոցուած են և նշանակելի գործեր եղած չեն։ Միայն վերջերս արուարձաններէն եկող վաճառականներ իրենց տեսակը ամրողջացնելու համար գնումներ ըրած են գլխաւորաբար խնդրուած վերուր, բաղէն, ռուս բանթոլու, գալոֆթ, ամերիքան և խաարլը ապրանքներու վրայ։

Կը յուսացուի որ 15 օրէն գործերը բացուին և ամրան տեսակներուն վրայ հետզհետէ խնդրանք գալ սկսի բայց տեսակի պակասը զգալի պիտի ըլլայ, որովհետեւ Եւրոպական գներու չան փազանց սղութեան պատճառաւ տեղացի վաճառականները չեն համարձակիր ապրանքի մտնել և նուազագոյներ չինել տալ պէտք եղած քանակութեամբ։ Արդէն ընդհանուր կերպով ապրանքը քիչ է հրապարակին վրայ և Եւրոպական գործարանատէրերու կողմէ յանձնումները շատ ուշ և փոքր քանակութեամբ կատարուելու վրայ են անանկ որ գործի եղանակին մէջ ըլլալիք խնդրանքին գոհացում չպիտի տրուի ամրողջովին և տեսակի պակասը միշտ զգալի պիտի բլլայ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ԱՌԵՒՏՐ. ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ
(Մարտ 6 Երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Առաջին ճերմակ	օքսան	36—36½
Երկրորդ »	»	35—35½
Խառն		33—34
Զաւտարլը		31—32
Կարծր առաջին	»	38—39
Կարծր միջին	»	34—37

Երէկ 15 վակոն Անատոլուի ցորեն ժամանեց։

ԱԼԻՒՐ		ՂՐՇ.
Տեղական ղբրմա Ա.	պարկ	71—72
» » Բ.	»	67—68

ԹԵՓ

Օքսան 17½-18 փարա

ԳԱՐԻ

Քէօսթէնճէ	քիլէն	13½—14
Բումլի	»	12—13

* * *

Մէկ չաբթուան ժամանած ապրանք ցորեն Անատոլ 13 վակոն, ալիւր ռուսական 1300, Իպրիլ և Քէօսէնճէ 17,458, Մարսիլիա 650, պուլկարական 540 պարկ։ Անատոլուէ եկած ցորենները գրեթէ ¾ մասը կարծր է, առաջին տեսակներու վրայ վերոյիշեալ գիներով չրջակայ կղզիներու համար առնողներ անպակաս են. միջին տեսակներուն գրեթէ մեծ մասը Իզմիրի համար կը ծախսուի. բայց սա միջոցիս հոն տեղի հրապարակը կայուն ըլլալուն պատճառաւ առնողները գրեթէ կարեւոր գործեր ըրած չունին. կակուղ տեսակները վերոյիշեալ գիներով հասած

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ)(138)(

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱՇԱՐԺ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

Մեղրալուսնի Ուղեւորութիւն

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

Գ.

ԾՈՒՂԱԿԸ

Դքսուհին հրաժեշտի ողջոյնը տուաւ դեր-զնդապետին ու անմիջապէս ցատկեց ջորիին վրայ, զօրապետ Լապիանոֆի աղջիկը արդէն իսկ թամբին վրայ նստած՝ սիրուն բարեկամուհիին կ'սպասէր։ Վիրջին մնաս բարով մը ալ, ու ճամբայ ինկան։ Ենթասպան հետիոտն կ'ընկերանար երկու կիներուն, որոնք զօսաշրջիկի մը զուարթ երեւոյթով կը շաղակրատէին ջորիներուն վրայէն, միշտ դաշտանկարին վրայ ճառելով ու անփոյթ խնդալով։

Ժամը ճիշդ ինն էր երբ իրենց համար որոշուած դիտարանը հասան, այնքան կէս օրէն երեք ժամ առաջ։ Դիտարանը՝ ուր պիտի կենային, ապառաժներէ կազմուած բլուր մըն էր, մէկ քանի մէթր լայնութեամբ, ուր մագլցելով միայն կարելի էր ելլել։ Ֆրանսացի սպան չատ աղէկ ընտրած էր դիտարանը. որ Ֆի Լիւա լերան գիշերին նշանուած գագաթը առաջնորդող նեղ ճամբուն ճիշդ մէջտեղը կը գտնուէր, քիչ մը մէկ կողմ քաշուած։ Երբ ժայռին ստորոտը հասան, Սառա ու Մօնա իջան ջորիներէն, զորս յանձնապահին յանձնելով իրենց սկսան մագլցիլ բլուրին ի վեր, ուր երբ հասան՝ իրենց առջեւ տարածուած տեսան չինական դաշտն ու սահմանագլուխի չրջակայքը, ուր կենդանութեան ոչ և է նշան չէր նշմարուէր։ Երկու կիներն ալ թշնամիէն հետք մը գտնելու հետամտութեամբ ուշադիր զննեցին տեսարանը, և երբ վստահ եղան որ՝ վտանգ չկար, անմիջապէս վարդագոյն հովանոցը կոթէն կանգնեցուցին դեռնին վրայ ու իրենք ջրաներկի կազմածները բանալով՝ սկսան տեսարանը նկարել։

Ցիանապետը ջորիներէն մէկուն վրայ հեծաւ միւսին ալ պախուրցէն բռնեց ու սկսաւ օրարշաւ առաջանալ, բոլորովին առանձին ձգելով երկու ազնուականուհիները չինական այս խոպան լերան վրայ։

Սառա փոքրիկ դիտակ մը ձեռք անցուցած էր ֆրանսացի սպայէն, որով հեռուները դիտելով,

—Ահաւասի՛կ կը տեսնեմ զինքը, գոչեց։

—Ո՞վ կը տեսնէք, հարցուց Մօնա։

—Սպան, ֆրանսացի դեր-զնդապետը, պատասխանեց։

—Լաւ մը կը տեսնէ՞ք սպան։

—Բացարձակապէս, ինքն ալ դիտակը դէպ ի մեզ ուղղած, հոս կը դիտէ, երեւանք իրեն Մօնա, ո՞ւր է թաշկինակդ, չարժէ՛ զայն, չարժէ՛։

Ռուս աղջիկը սկսաւ թաշկինակը չարժել. Սառա որ բնաւ աչքը դիտակէն չէր բաժներ,

—Հասկցա՛ւ, գոչեց, հասկցաւ, ինքն ալ անաւասիկ թաշկինակը կը ծածանեցնէ օդին մէջ։

Դքսուհին ետքը փափկութեամբ ընկերուհիին յանձնեց ձեռքի դիտակը, Մօնա ալ պահ մը դիտելէ ետք հաստատեց դքսուհիին խօսքերը։ Այս վերջինը սակայն լուրջ դէմք մը առնելով,

—Հիմա որ հաղորդակցութիւնը ապահովուեցաւ մեր ու սպային միջև, ըսաւ, պէտք է խոհեմութիւնը ձեռքէ չձգենք, չըլլայ որ երբ մենք թշնամին կը լրտեսենք, ա՛ն ալ մեզ լրտեսէ անտեսանելի խորչէ մը, օ՛ն նկարենք դաշտը, լեռը, ձորը, ծառը ու այն ամէնքը՝ որոնք կրնան նկարիչի երեւոյթը տալ մեզ։

Ու երկուքը մէկէն իրենց թուղթերուն վրայ ծռած՝ բաւական նկարեցին մտամփոփ, քառորդ մը անցաւ այսպէս երբ յանկարծ հոպ ձայն մը արձագանգեց պաշտպութեան մէջ։

—Ինչ է աս, մրմռաց դքսուհին, մատիտը ձեռքէն ձգելով ու աչքերը չորս կողմ պտրտցնելով. Մօնա յուզուած դեմ-դեղին կարծ՝ չուն չի էր առներ. դքսուհին առաջին ապաւորութենէն ետք կամաց մը բլրակէն դէպ ի վար ծռեցաւ ու ժայռին ստորոտը լուրջ զննութենէ մը անցընելէ ետք,

— Վարը նայէ՛, ըսաւ, վա՛րը, ճամբուն ծայրը. տե՛ս ձիաւոր մը...

Մօնա դէպ ի ընկերուհիին նշանակած կողմը ուղղեց ակնարկը ու երկչոտ շեշտով մը,

— Անոնք են, կարելի է անոնք են, մռլտաց։

Զիաւորը դանդաղօրէն առաջանալով մտածկոտ կերպով կը շարունակէր ճամբան, որ օձապտոյտ գալարումներով պիտի գար անձնէր ճիշդ բլուրին քովէն ու վերևէն։

Մօնա ահուսարսափի մատնուած.

—Անպատճառ Լուկի մարդոցմէն մէկն է, ըսաւ, որ պաշտօն ունի առաջ անցնելով կարմիր կռակը վառելու։

Զիաւորը հետզհետէ կը մօտենար բլրակին, որ երբ բաւական առաջացաւ, Մօնա ու Սառա չկրցան սարսուռ մը զսպել, ու երկուքը մէկէն ակամայ գոչեցին.

—Սա՛ն, Լուկի ծառան, Սա՛ն։

Դ.

ՍԱՆ ԻՐ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐ

Երկու կիները չէին սխալած. արդարև Լուկի հաւատարիմ ծառան ու մեղսակիցը Սանն էր անծանօթ ձիաւորը որ ձին կամաց կամաց քալեցնելով՝ անցաւ բլրակին քովէն ու դէպ ի ճամբուն վերը ուղղուեցաւ ճիշդ կիներուն գլխուն վրայ։ Եւ սակայն Սանի դէմքին վրայ ոչ է չարամտութիւն կամ վտանգ չէր նշմարուեր, աւելի զուարթ մարդու մը երեւոյթը ունէր, քան սոսկալի ոճիր մը պատրաստողի մտատանջութիւնը. ձիուն վրայ անտարբեր նստած սիկառ մը կը ծխէր։

Կիները զգուշութիւնը ձեռքէ չձգելով պահուրտեցան քարերուն ետին, մինչև որ Սանի ձիուն ոտնաձայնն ալ լսուելէ դադրեցաւ. ետքը միշտ խոհեմութիւնը իրենց առաջնորդ ունենալով կամաց մը դուրս ելան թաքստոցէն ու չորս կողմը դիտելով ապահով եղան թշնամին հեռացած ըլլալուն։

(Շարունակելի)

ապրանքները կը ծախուին և գիները ամուր են. հրապարակին ընթացքը նայելով բաւական ժամանակ առանց կարեւոր անկում ըլլալու այպէս շարունակելը կը յուսացուի։

Արտասահմանէ եկած ալիւրներուն մէջ Իպարիէ և Պէօսթէնճէէ մեծ քանակութեամբ ապրանք եկած ըլլալը կ'երեւայ. բայց այս ապրանքներուն մեծ մասը հինէն ծախուած ըլլալուն և մնացեալ մասին գիները վաճառականները բարձր ուզելնուն պատճառաւ, գիներու վրայ անկում չըլլալով ալէկ գիներով կը ծախուին։

ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԵՐՈՒ ՊԱՀԱՐՏԱՑՈՒՄԸ

Նախորդ յօդուածով զանազան հրնտեղէններու սննդական արժէքը յայտնող ցուցակ մը ներկայացուցած էինք մեր ընթերցողներուն և մասնաւորապէս էինք ցուցակին մէջ գտնուող ամէնէն խնայողական և մինչեւ ցարդ գրեթէ մեզի համար անծանօթ կարգ մը սընունդներ, որոնց սննդական արժէքը գոհացուցիչ ըլլալով հանդերձ խնայողական են։

Բրինձին և կորեկին սննդական արժէքը փոքր ինչ տարբերութիւնով կը հաւասարի գարիի և վարսակի արժէքին։

Ընդհանրապէս մասին գաղափար մը կազմած ըլլալով ուշադրութիւնս դարձնենք այն արմատեղէններուն զոր կրնանք յատկացնել հաւերու սնունդին։

Գեղնախնձորին և գետնատանձին սննդական արժէքը գարիին արժէքէն չորս անգամ աւելի նուազ ըլլալով հանդերձ անոնք կրնան հաւերու յատկացուած սնունդներուն մէջ իրենց մասնաւոր տեղը ունենալ։

Կանճարակի (գօլգա) և վուշի պէս կարգ մը բոյսեր կան որոնցմէ արհեստականօրէն իւղ արտադրելէ վերջը անոնց մնացորդները ոչխարներուն և հաւերուն համար պարարտացուցիչ և զօրացուցիչ սնունդներ կը կազմեն։

Արեւածաղիկի (այ չիչէյի) հունտերն ալ զօրացուցիչ սնունդ մըն են։

Հնդեղէններու ընտրութեան գիտակցութիւնը հաւաբոյծին համար խիստ անհրաժեշտ է, քանի որ ծանօթ պարագայ մըն է թէ տնաս հունտերու սննդական արժէքը խիստ կը նուազի նոյնազգի հնտեղէններու սննդական արժէքէն, հետեւաբար կարգ մը ագրակատէրերու ըրածին պէս նեխած և ստորին տեսակ հնտեղէններու հաւերու յատկացումը բացարձակ սխալ մըն է, որոնք հաւերու ստամոքսներ բեղմնաւորելէ զատ ուրիշ բանի մը չեն ծառայեր, մանաւանդ այս տեսակ դէպ սնուցում մը մեր դրամագլուխը կազմող հաւերը մեկէ աւելի հիւանդութիւններու կ'ենթարկէ։

Հնտեղէններու գոյնը, կշիռը կազմութիւնը և ձեւերնին անոնց ընտրութեանը մեծապէս կը նպաստէ. սորա համար քանի մը օրինակներ տանք մեր ընթերցողներուն ուշադրութիւնը այս կարեւոր կէտին վրայ կեդրոնացնելու համար. օրինակի համար կորեկը զոր ընդհանրապէս վառակներու և տկարացած հաւերու կը յատկացնենք պէտք է խոշոր, ծանր և յարդի փայլուն դեղնութիւնովը օժտուած ըլլայ. նոյնպէս կանեփայտը պէտք է դեղեցիկ թուխ գոյն մը և խոշոր ու լեցուն կազմութիւն մը ունենայ, ուստի պէտք չէ ընտրել կանաչ և կամ ճերմակագոյն կանեփայտը որ տնաս քաղուած է։

Կշիռը ալիւրեղէններու ընտրողութեան մէջ ալ մեծ դեր կը կատարէ, հետեւաբար ծանրակշիռ ալիւրն ու թէփը սննդական արժէքով աւելի պարարտ են։

Զանազան տեսակ ալիւրները, թեփը և գետնախնձորը մեծ մասամբ խոտորեղէններու պատրաստութեան համար կը գործածուին, ասոնք լաւ մը խաշելէ և շաղուելէ վերջ խաչուած կանանչեղէններու հետ խառնելով կրնանք լաւագոյն խոտոր մը զոր վտտ և պարարտացումի յատկացուած հաւերու համար կրնանք տալ։

Սովորական և միջին մարմին ունեցող հաւերու համար պէտք է օրական ութսուն կրամ այսինքն 26 տրամ հնտեղէն տալ և կամ սննդական արժէքով ասոր համահաւասար սնունդներ, խոտորեղէններ կայն։

Սնուցումի խնդիրը հաւաբոյծին մտացիութենէն կախում ունի, հաւաբոյծը պէտք է զարգացնէ հաւին այն մասը ուրկէ կ'ուզէ օգտուիլ, օրինակի համար ածումի յատկացուած հաւերը պէտք է աւելի ուժեղ և ջերմացուցիչ սնունդներով կերակրել։

Վաճառումի և պարտացումի յատկացուած հաւերը պէտք է մասնաւորապէս սնուցուին հնտեղէններով և ալիւրային խմորներով. այս հաւերուն առողջութեան կանոնաւորումին համար կանանչեղէնները անհրաժեշտ են։

Մրցումի յատկացուած հաւերու սնուցումը աւելի խնամքի և աւելի ուշադրութեան կը կարօտի, մրցանակի արժանացած հաւերը 25-200 ֆրանք և աւելի արժէք ստանալնուն համար ասանց սնուցումին յատկացուած սնունդներն ալ պէտք է աւելի ընտիր, աւելի զօրացուցիչ ըլլան, սակայն չատ մը հաւաբոյծներու ըրածին պէս մրցումի հաւերը Պորտոյի գինիով սնուցանելու չափ առաջ երթալու չէ։

Մրցման հաւերը պէտք է օրուան երեք որոշեալ ժամերու մէջ սնուցուին մշտապէս և ամէն տեսակ սնունդներով, վարսակի ալիւրէ պատրաստուած խմոր մը կրնանք յատկացնել ասանց սնուցումին, կենդանային սնունդներն ալ անհրաժեշտ են ասանց հաւու։

ՀՐԱՆՏ ՏԱՆՑԻԿԵԱՆ
Մասնագէտ երկրագործական գիտութեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՈՂՈՂՈՒՄ ԵՒ ՀՐԴԵՀ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ.— Բիթսպուրկ, մեծարուչակ, մեծափարթամ Բիթսպուրկ, միլիոն-տէրներուն քաղաքը, ուր ծնած է նաև Հարրի Թօ, այս միջոցիս կը պայքարի ահաւելի ողողումի մը հետ, որ քսան կեանքերու կորուստ պատճառած է, հանրային բոլոր սպասարկութիւնները կազմալուծած և հազարաւոր մարդիկ անպատսպար ըրած է։ Հաշիւ եղած է որ քաղաքին ինը քառակուսի մղոն մասը ջուրին տակ է, և բոլոր գետակները յորդելով կը վախցուի որ տաքերը հալին մասամբ, և մեծաչառաչ գան խորտակեն Բիթսպուրկի խոշոր կամուրջները. Մօնոնկահէլա, Ալէկէնի, Սհայօ, Եուկլիտէնի, Քիսքիմէթաս և Քլարեան գետերը յորդած են։ Նիւթական վնասն է 2 միլիոն անգլ. ոսկի։ 100,000 հոգի անգործ մնացած են։ Բիթսպուրկի աշխարհահռչակ տարաձգործարաններուն իրեղէնները, երկաթուղիի սպասարկութիւնը փճացած են, հեռագրական և հեռաձայնական գիծերը խորտակուած են, հարիւրաւոր տուներ կիսափուլ վիճակի մէջ են, թաղտրոները գոցուած են, հազարաւոր ընտանիքներ իրենց տուներուն երկրորդ յարկը կը բնակին։ Արդարև միլիոնատէրներու քաղաքը ընդհանուր համակրութեան արժանի է։ Վնասներուն վրայ գաղափար մը տալու համար բաւական է թէ մէկ գործարան միայն 200 հազար անգլ. ոսկիի կորուստ ունի։ Ջուրերը ա՛յնքան արագ յորդեցին որ 17 հազար 500 գործաւորներ գործարանին մէջ փակուած մնացին։ Բայց ելեկտրական կառախումբերը տակաւին կարող ըլլալով ջուրին մէջէն բանիլ, գործաւորները այդ գիծերուն վրայէն քաղաք փոխադրուեցան ապահով տեղ մը։ Նոյն երկաթուղիներուն իրեղէնի կորուստն է 100,000 անգլ. ոսկի։

Քաղաքին երկու տարբեր մասերուն մէջ հրդեհներ ծագեցան։ Տրամադրելի ջուր չկար, և 11 գործատուններ հրոյ ճարակ եղան։ Մօտակայ տուները քակելով կրցան մեծ աղէտի մը առաջքը առնել։

Օհայոյի նահանգէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Տէրուէնթ քաղաքը 2,200 բնակիչներով բոլորովին քշուեցաւ ողողումներէն։ Բնակիչները բլուրներուն վրայ ապաստանեցան։

ԱՆԳԼԻԱ. ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՃԱՒՈՆ.— Թէև անգլիական պաշտօնական զեկոյց մը կը հերքէ քառակի զինակցութեան մը կազմութիւնը Անգլիոյ, Ռուսիոյ, Ֆրանսայի և Ճաւոնի միջև Ծ. Արեւելեան գործերուն համար, իտալական Սէքօլօ թերթը սակայն իբրև կատարեալ իրողութիւն մը կը նկատէ զայն, և կը հարցնէ թէ Իտալիա ինչ դիրք պիտի բռնէ եթէ քառակի զինակցութիւնը Երրեակ Զինակցութեան հետ կռուի բռնուի։ Ամէն պարագայի մէջ, կ'ըսէ, Իտալիա ծախող դիրքի մը մէջ պիտի գտնուի, եթէ Քառակի Զինակցութիւնը ահաւելի վտանգ մը սպառնայ Գերմանիոյ Ծ. Արեւելեան գործերուն համար։

ՎԱՏԻԿԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ.— Ֆրանքեւվատիկանեան պայքարին մէջ լռութիւնը պատրանք չի պատճառեր ամէն մանոյ՝ որոնք խնդրին չեն շահագրգռուիր։ Կ'ըսուի թէ գաղտնի բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան, և այս պատճառաւ է որ եռ մնացած է ձերբակալեալ Աբբայի մը դատավարութիւնը։ Այս դատավարութեան միջոցին Մօնթանեէիի թուղթերէն նոր յայտնութիւններ կը սպասուէին։ Ուրիշ իրողութիւն մը՝ որ կրնայ մեծ հետեւանքներ ունենալ՝ Վատիկանի նախորդ արտաքին գործոց նախարար Բամբուլա կարտինալին և միւս կարտի աղներուն միջև հաշտութիւնն է։ Նոր Պապին ընտրութենէն վերջ Բամբուլա կարտինալ ասպարէզէն բոլորովին քաշուեցաւ, և անկէց ի վեր բնաւ չերեւցաւ վատիկանեան ոևէ արարողութեան առթիւ։ Բայց քանի մը շաբաթ առաջ, երբ Պապը յաջորդը պիտի ընտրէր հանգուցեալ Թրիբէբէ կարտինալին իրբև նախագահ Հռոմի հռչակաւոր Ակադեմիին, կարտինալ Պիւէէթթի Բամբուլան առաջարկեց, և Պապը իսկոյն անուանեց զայն։

ՎԻՐԱՒՈՐԻՇՈՒԹԵԱՆ ՑԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԻՒՆ.— Վիեննայի Համալսարանին մէջ տեղի ունեցաւ վիրաբուժական հատատութեան հիմնարկութեան հարիւրամեակի հանդէսը, և այս առթիւ մասնաւոր պատիւ և յարգանք ընծայուեցաւ անգլիացի վիրաբուժապետ Լորտ Լիսբրի, անոր ծնունդեան ութսունտարեայ տարեդարձին առթիւ։ Ակադեմիին վիրաբուժական ճիւղին պետ Պառոն Այզենպերկ բոլոր բրոֆէսորներուն և պատուական անդամներուն առջև օրուան յատուկ ուղերձը արտասանեց։ Վիրաբուժութեան արդի մեծ յաղթութիւններուն վրայ խօսելով, հականեխութիւն, զգայազրկութեան յատուկ դեղեր, ևն., Պառոն ֆօն Այզենպերկ Լորտ Լիսբրի ա ունը տուաւ, ըսելով թէ Լորտ Լիսբր հիմա ինչ հպարտութեամբ կրնայ ըսել։—«Ես ա՛յն մարդն եմ որ միլիոններու կեանքերը ազատեց միլիոններու մէջէն»։ Երբ ատենաբանը իր ճառը կը շարունակէր, Լորտ Լիսբրի մարդաչափ մեծութեամբ կենդանագիրը յանկարծ բեմին վրայ բերուեցաւ։ 500 հրաւիրեալները ոտք ելան և որոտընդոստ ծափերով ընդունեցին։ Երեկոյին, կայսերական բժշկական ընկերութեան կողմէ Լորտ Լիսբրի անունով հանդէս մը կատարուեցաւ։

ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻՋԵՒ.—Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովին անդամ Մ. Իպէռ, որ Պերլին կը գտնուի բարեկամութիւն հաստատելու Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միջև ի մասին գաղթային գործերու, իր բարեկամական շարժումը սկսաւ առաջին բանախօսութիւնը արտասանելով Գերման գաղթային ընկերութեան առջև, որուն նախագահն էր Մէքլէնպուրկ-Շվէրինի Եօհան Ալպրէխթ դուքսը։ Այս փոխադարձ բարեկամութեան շարժման ոյժ տալու համար ներկաներուն մէջ կը գտնուէին Մէքլէնպուրկի Ատոլֆ Ֆրետերիք դուքս, Տր. ֆօն Միլլպէրկ (արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնատարներէն), Հէռ Տէրնպէրկ, (գերման գաղթային նախարար) Զօր. ֆոն Այնէմ (պատերազմական նախարար), Տր. Պէնպէրգ (դատական գործոց նախարար), կոմս Վէսթէլ (կայս. պալատական արարողապետ), Դաշնակցային Խորհուրդին անդամներէն չատերը, գերման արեւմտեան Ափրիկէի կառավարիչ Լիւտէրուիթ, և Ռայխսթակին առաջնակարգ անդամներէն չատեր։ Այսպէս Մ. Իպէռ իր ջանքերը սկսաւ Ֆրանքֆուրտ գերման համաձայնութեան յանձնաժողովին անունով չատ փայլուն պարագաներու տակ։ Դուքս Եօհան Ալպրէխթ, ժողովը բանալով, ակարկութիւն ըրաւ Մ. Իպէռի պաշտօնին յոյժ մտերմական խօսքերով, որմէ կը քաղենք հետեւեալ հատուածը.—

Գերման Գաղթային Ընկերութեան առաջարկուեցաւ որ ժամանակն է գաղթային խնդիրներու վրայ տեսութիւններու փոխանակութիւն մը ընել հրապարակային բանախօսութիւններու միջոցաւ, և այսպէս համբաւ հարթել աւելի բարեկամական համաձայնեցման մը Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միջև ի մասին գաղթային գործերու։ Մենք, իբրև անդամ Գաղթային Ընկերութեան, մեծ սիրով ընդունեցինք այս առաջարկութիւնը։ Ինչպէս որ նոր ընտրութեանց հետեւանքով Գերմանիոյ քաղաքական կուսակցութիւնները, որոնք դառն հակառակութեամբ իրարմէ բաժնուած էին, դարձեալ համաձայնեցան գաղթային քաղաքականութեան մը հիման վրայ, կրնանք յոյս ունենալ որ Ֆրանքֆուրտի գաղթային համաձայնութիւն մը և գաղթային գործերու մէջ աջակցութիւն մը կրնայ միջոց ըլլալ ընդհանուր մտերմացման մը Ֆրանսական և գերման պետութեանց միջև։ Հետեւաբար մեր սրտագին հաճոյքը կրնանք յայտնել թէ Մ. Իպէռ, Ֆրանսայի արտաքին գործոց խորհրդարանական յանձնաժողովէն և Երեսփ. Ժողովին դեր նախագահ, ստանձնած է կարգ մը բանախօսութիւններ արտասանել գաղթային նիւթերու վրայ, որովհետև ինք ոչ միայն Ֆրանքֆուրտի գաղթային համաձայնութեան գաղափարին ծնունդ տուողներն մին է, այլ նաև ականաւոր հեղինակութիւն մըն է Ֆրանսայի գաղթային խնդիրներուն վրայ։ Համոզուած եմ որ մեր աղնիւ պաշտօնը ասկէց աւելի բարեբաստիկ պարագաներու տակ չէր կրնար սկսիլ։ Ապահով եմ որ բախտաւոր հետեւանքի մը պիտի յանգի գործը։ Մ. Իպէռի բարի գալուստ կը մաղթեմ և կը խնդրեմ որ ընդունի մեր ջերմագին երախտագիտութիւնը մեր մէջ գալուն համար։

Մ. Իպէռ, որուն բանախօսութիւնը փայլուն պերճախօսական յաջողութիւն մը եղաւ, նախ սկսաւ ի վեր հանել հարկը բարեկամական յարաբերութիւններու Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ։ «Ճաւալի է որ, ըսաւ, դէպքերու ոյժը անցեալին մէջ հակառակութեան մղեց մեզ իրարու դէմ, բայց հոս եկած չեմ անցեալը ողբալու, այլ աւելի յոյս յայտնելու թէ ֆրանքֆուրտեան յարաբերութիւնները անընդհատաբար բարեկամական պիտի ըլլան ապագային»։

Մ. Իպէռ ծանրացաւ գլխաւորաբար սա՛ կէտին վրայ թէ բոլոր Եւրոպական Տէրութիւնք համերաշխ պէտք է ըլլան իրենց գաղթային շահերուն վրայ։

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՀԱՊԷՇԱՍՏԱՆ.— Իտալիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ արտաքին գործոց նախարար Սինեօր Թիթօնի՝ Երիթրէի եւ Պէնատիրի իտալական գաղթավայրերուն վրայ խօսելով, Հապէշաստանի հետ կատարուած բանակցութիւններուն ամբողջ պատմութիւնը բրաւ։ Այս բանակցութիւնները նախ վարեց Անգլիա առանձինն, և յետոյ Ֆրանսա եւս 1903ին։ Արդիւնքը եղաւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջև պայմանագրութիւնը Հապէշաստանի հետ։ Նախարարը յարեց թէ Հապէշական կառավարութիւնը սիրով ընդունած է Տէրութեանց առաջարկութիւնները ի մասին միջազգային վաճառականութեան։

«ԵՆԱ» ԶՐՈՒՇԱՒՈՐԻՆ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՑՈՒՂԱՐԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Շաբաթ կէս օրէ առաջ ժամը 10½ի թուլօնի ռազմավայրի գաշտին վրայ հոգեւորականք իրենց տեղը բռնեցին իրենց գլուխը ասենալով թուլօնի եպիսկոպոսը։ Ներկաներուն մէջ կը գտնուէին բոլոր օտար հիւպատոսները, սպաները եւ բազմաթիւ երեսփոխաններ։ Եպիսկոպոսը առաջին օրհնութիւնը տուաւ ժամը 10ու կէսին։ Կէս ժամ վերջ սպատիսուր թափորը ճամբայ ելաւ։ Պատուական պահակախումբի պաշտօն կատարող զինուորներուն շարքին ետեւը տեղ բռնած էր ահագին բազմութիւն մը։ Թափորին առջեւէն քալող զինուորներուն կառքեր կը հետեւէին 280 պսակներով, յետոյ 17 ռազմամթերքի կառքեր, իւրաքանչիւրին վրայ հինգ վեց դագաղներ, կարմիր մետաքսով զարդարուած։ Ռազմամթերքի այս դրօշազարդ կառքերուն ետեւէն կը քալէին ազգանքի զոհերուն ընտանիքին անդամները, այրերը գլխաբաց, իսկ կիները ձեռք ձեռքի տուած, կամ տղաքներու ձեռքերէն բռնած։ Յետոյ կուգային պաշտօնական անձնաւորութիւնները, Նախագահ Ֆալիէռ՝ Մերակոյտին եւ Երեսփ. Ժողովին գեր նախագահներուն հետ, որոնց կը հետեւէին Նախագահական պալատին քաղաքային եւ զինուորական անդամները, և օտար Տէրութեանց կցորդները. վարչապետ Քլէմանսօ, ծովային նախարար Թոմսոն, պատերազմական նախարար Բիքառ. Մերակոյտէն եւ Երեսփ. Ժողովէն պատուիրակութիւններ. ծովակալներ, բարձրաստիճան ծովային սպաներ ինչպէս նաեւ բազմաթիւ ընկերակցութիւններ։ Ժամը 11ին թափորը զինարանին առջեւ կեցաւ, ուր արտասանուեցան դամբան կանները։ Նախ Մ. Ֆալիէռ յայտարարեց թէ հոն եկած է գլուխը գտնուելու խորապէս զգածուած Ֆրանսական նաւատորմին, յարգանք ընծայելու համար այս պարտաճանաչ քաջարի զինուորներուն Ֆրանսայի անունով, որ անոնց կը մատուցանէ իր չորհապարտ հոգածութիւնը և անդրդուելի վստահութիւնը։ «ԵՆԱ»յի աղէտքը մեր ծովային տարեգրութեանց մէջ յարատեւ վկայութիւն մը պիտի մնայ Ֆրանսայի ծովային զինուորներուն քջջութեան, անձնազոհութեան և պարտաճանաչութեան։ Մեր նաւաստիները միշտ պիտի պահեն այս բարեմասնութիւնները, որովհետեւ մեծ օրինակ երը մեծ առաքինութիւններ կը ստեղծեն։ Նախագահ Մ. Ֆալիէռ խնդրեց ներկաներէն Միացեալ Նահանգաց նախկին նախագահ Լինքընի արտասանած խօսքը յիշել, զոր խօսեցաւ նմանօրինակ առիթով մը.—«Ահա կա՛լ աւելի պիտի զօրացնէ մեզ մեր պարտաճանաչութեան մէջ»։ Նախագահ Ֆալիէռ վերջացուց սա՛ խօսքերով. «Մենք եւս կը դրուատենք մեր մեծահռչակ մեռելները, որոնց կը մատուցանենք մեր վերջին ողջոյնը սգաստուր յարգանքով, վստահ ըլլալով թէ այս տխուր պարագան պիտի զօրացնէ մեզ մեր պարտաւորութեան, գիտակցութեան եւ գործադրութեան մէջ։»

Ծովային նախարար Թոմսոն իր բանախօսութեան մէջ նկարագրեց աղէտքին տխուրութիւնը, ընդհանուր անմխիթար սուգին ակնարկեց և յետոյ խօսեցաւ աւերիչ ահաւելի ցնցումին վրայ։ Նախարարը յետոյ յայտարարեց թէ ամբողջ երկրին հանրային իշխանութիւնք և բոլոր քաղաքակիրթ Տէրութիւնք իր յարգանք մատուցած են աղէտքին զիւցազուն զոհերուն։ Արկածին պատճառներուն վրայ քննութիւն բացուած է, ինչպէս նաեւ այսպիսի տխուր արկածներու կրկնութիւնը արգելելու միջոցներուն վրայ։ Բայց յաւէտ յիւսատակելի իրողութիւն մըն է թէ ահաւելի արկածին հանդէպ մեր զինուորները իրենց պարտաւորութեան գիտակցութեամբ առաջնորդուեցան։ Ծովակալ Մանսրոն, որ ազէտքին ժամանակ թեթեւ կերպով վիրաւորուեցաւ, կարճառօտ կերպով նկարագրեց աղէտքը։ Շնորհակալութիւն յայտնեց Նախագահին, իր ներկայութեան համար, նաեւ բոլոր իշխանութեանց, որոնք եկած են իրենց համակրութիւնը յայտնելու զոհերուն, և իր բանախօսութիւնը վերջացուց վերջին ողջոյնը տալով զոհերուն։

Յետոյ խօսք առաւ Նահանգային Խորհուրդին դեր նախագահը և ըսաւ.— Մեր Ֆրանսան ինչպէս նաեւ ամբողջ երկիրները հաւասարապէս սրտի ցաւ կը զգան, և աշխարհի բոլոր կէտերէն մեզի կուգան համակրական ցոյցեր։ Յետոյ դամբանախօսը փափաք յայտնեց որ բանականութեան վրայ հիմնուած խաղաղութիւն մը կարելի ըլլայ բոլոր Տէրութեանց, որպէս զի բարեկամաբար իրարու ձեռք թռթուեն։

Թուլոնի քաղաքապետը շնորհակալեցաւ նախագահ Մ. Ֆալիէռի, և քաղաքին անունով վերջին հրաժեշտի ողջոյնը տուաւ աղէտքին զոհերուն։

Ծովակալ Թուշոն յիշեցուց այն փորձառութիւնները որոնց ենթարկուեցաւ Ֆրանսական նաւատորմիղը այս վերջին տարիներու։

Երեսփոխան Ֆէրէրօ եւս խօսեցաւ Թուլոնցիներուն վիշտը բացատրելով։

Դամբանականներէն վերջ զանազան պատուիրակութիւններ թափորով անցան նախագահին առջեւէն և պսակներ դրին դագաղներուն վրայ։ Նախագահ Ֆալիէռ և մնացեալ պաշտօնական անձնաւորութիւնները վերջին անգամ ողջոյն մը ուղղեցին զոհերուն, և վերադարձան կառավարչատուն։ Յետոյ Մ. Ֆալիէռ այցելեց քաղաքապետարանը և ծովային պաշտօնարանը, ուր դիմաւորեցին զինքը օտար սպաները և ծովային կցորդները։ Նախագահ Ֆալիէռ իր շնորհակալութիւնը յայտնեց անոնց, և խնդրեց որ իր բարեւները հաղորդեն իրենց պետերուն և կառավարութեանց։ Նախագահը գերման ծովային կցորդ Գ. կարգի ծովակալ Սիկրլի ցաւակցութիւն յայտնեց Քլայն-Ռոսէլի հանքային աղէտքին համար, որուն առթիւ Նախագահը արդէն հեռագրով ցաւ յայտնած էր գերման կայսեր։

ԳԵՐՄԱՆ ՀԱՆՔԱՑԻՆ ԱՂԷՏՔԸ.— Քլայն-Ռոսէլի հանքին մէջ նոր աղէտք մը պատահեաւ, 22 հանքագործներ մեռած գտնուեցան։ Հանքատէրները՝ Տեարք Վէնտել աղէտքէն հարուածուած ընտանիքներուն տրամադրութեան տակ դրին իրենց առաջին պէտքերուն համար 100,000 մարք։ Միջոցներ ձեռք առնուած են դժբախտներուն ընտանիքներուն աւելի մեծ սգնութիւններ մատուցուելու համար։

ՔՐՈՆԻԿ

ՀԱՆԳԻՍՏ Տ. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔՀ. ԴԵՐՁԱԿԵԱՆԻ.—Էյուպի ծերունազարդ Տ. Ցարութիւն քհ. Դերձակեան առջի օր վախճանեցաւ Էյուպի իր բնակարանին մէջ 73 տարեկան հասակին մէջ՝ ծնած ըլլալով 1834ին։ Հանգուցեալը 1861ին քահանայ ձեռնադրուած է Գարակէօմրիւկի Տ. Կարապետ Եպս. Ռ յիշատակեալ Տ. Ցարութիւն քահանայ իր ձեռնադրուելէն առաջ վարժապետութիւն ըրած է տեղւոյն մէջ. իր աշխարհականութեան անունն է Ազարիկ։ Պատրիարքարան տեղեկագրուած ըլլալով Տ. Ցարութիւն քհ.ի վախճանումը, Ս. Պատրիարք Հօր կարգադրութեամբ Բեռայի քարոզիչ Տ. Հմայեակ Սրբազան այսօր Էյուպի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ պիտի կատարէ օծման հաղէսը։

ԱԲԷՆԻԻ հոգեւոր հովիւ Տ. Դաւիթ քհ. Պատրիարքարանի արտօնութեամբ տեղւոյն նորակառոյց եկեղեցիին չինութենէն գոյացած պարտուց բարձման ի նպաստ 2139 ֆր. նուէր հաւաքած է բարեսէր ազգայիններէ։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը այսօր կը նախագահէ Մայր եկեղեցւոյ արարողութեանց։ Մեծ Պահոց «Արեւագալ»ի երգեցողութիւնները այսօր տեղի կ'ունենան հանդիսաւորապէս Մայր եկեղեցւոյ ամբողջ Դպրաց Դասուն և երգեցիկ մանուկներուն կողմէ, առաջնորդութեամբ երաժշտապետ Մէհտէրեան էֆ.ի։

ԳՍԱՏԳԻՒՂի Թաղ. Խորհուրդը թաղին կարօտելոց ի նպաստ թատերանուագանդէսի մը արտօնութիւնը ձեռք բերած ըլլալով. այս շաբաթ գիշեր (Մարտ 10), ժամը 2½ին տեղւոյն ձմեռային թատրոնին մէջ տեղի պիտի ունենայ չքեղ և հաճելի ներկայացումը Մնակեան խումբին կողմէ։ Ներկայացուելիք խաղն է Մնակեան րէբերթուարին ամէնէն ծիծաղաշարժ և միեւնոյն ատեն բարոյալից մէկ վոտիր՝ Տիւրան Տիւրան, նաեւ մէկ աբրանոց կատակերգութիւն մը Էպկար եւ իր սպասուհին։ Միջնաբարերուն նուագախումբ մը եւրոպական ընտիր կտորներ պիտի նուագէ առաջնորդուելեամբ Սինանեան էֆ.ի։ Թատերական մասն խումբը չքեղ երեկոյթ մը սարքելու համար չանց և աշխատութիւն չէ խնայած։ Մէկ քանի օրերէ ի վեր թատրոնը կը զարդարուի գորգերով և կանանչներով։ Թատերասրահը ապրելուաւորելու համար օդային կապ կատուցներ աւելցուած են։ Կարգադրիչ մասնախումբին անդամներն են Հեթում Սեթեան, Աստուածատուր Հարենց, Լեւոն Սէմէրճեան, Յարութիւն Դիմաքսեան, Միքայէլ Աբիսողոմեաք, Մազաք Մաղաքեան և Երուանդ Շնորհեան էֆ.ները։ Այս մասնախումբին ժանդակ կարգուած են նաեւ Թաղեի երիտասարդներ, Տեարք Դաւիթ Արազեան, Յակոբ Սարգիսեան, Զ. Ճշմարտախօսեան որդի և Ա. Աղասեան որդի։ Աւելի է որ Գասարգիզդին իր թաղին աղքատներուն նպաստելու համար պիտի փութայ ներկայ գտնուիլ այս գեղեցիկ թատերանուագանդէսին։

ԱՏԱՆԱՑԷՆ կը գրեն մեզի.— Հայ-հռոմէական եկեղեցիէն հեռանալով յօժար կամքով Մայր-եկեղեցւոյ գիրկը վերադարձող Տ. Պողոս Վրդ. Գուլյումճեանի վեղարի օրհնութիւնը կատարուեցաւ Փետր. 25ին, կիրակի իրիկուն։ Զոյգ զ-նգակներուն հրաւէրովն երկսեռ խուռն ու հաղորդիա բազմութիւնով մը լեցուած էր Մայր եկեղեցւոյ տաճարը։ Իրիկուան ժամերգութենէն վերջ. Առաջնորդը կատարեց նախ վեղարի տուչութիւնը։ Նորեկ վարդապետ յետոյ կարդաց իր ուխտագիրը, որով կը յայտնէր յօժար կամքով հրաժարիլը Հռոմէական եկեղեցիէն և աւանդութիւններէն և երկու եկեղեցեաց միջև տարբերութիւնը մի առ մի թուելով՝ ամենայն սիրով կ'ընդունէր Մայրենի եկեղեցւոյ ճշմարտութիւնը։ Այն ուխտագրին ընթերցումէն վերջ, օրհնութեան արարողութիւնն սկսաւ։ Մայր Մաշտոցէն երկար աղօթքներ կարդացուեցան նորեկ վարդապետին գլխուն վրայ և անցուեցաւ վեղարն անոր գլուխը և չուրջառը կռնակը։

*** Թատերական ներկայացում.— Ազգ. Վարժարանի աղքատիկ ուսանողներուն ի նպաստ կազմակերպուած նուագա-թատերանդէսը կատարուեցաւ Փետր. 24ին, շաբաթ իրիկուն, ի ներկայութեան նահանգիս կուսակալ Վեսմ. Պարի փաշայի և որդւոյն պէյ էֆէնտիներու, ժանտարմա-զօմանտանը փաշայի, Մէյրիքի միւտիրի պէյի, նահանգիս կուսակալութեան Թարգման Աւետիս էֆ. Սիսլեանի, միւտտարի ռմսմի մաւավինի պէյ էֆ.ի, ներկայ էին նաև Ֆրանսական հիւպատոսարանի թարգման Լուքիֆիլ էֆ. Խուպլէբրան, Հանս. Պարտուց վարչութեան քննիչ Խորէն էֆ. Ճամճեան և ուրիշ բազմաթիւ ծանօթ անձնաւորութիւններ։ Հանդէսը բացուեցաւ Համիտիէ քայլերգով՝ զոր յոտնկայս ունկընդրեցին ներկաները։ Նուագախումբը չատ փայլուն էր և յաջող. Նախ ներկայացուեցաւ առամ մը՝ Խաղալոյն Վախճանը՝ վեց արարուածով. յետոյ «Ինչկատակ» մը և վերջացաւ «զաւեշտ»ով մը։ Տրամը բաւական յաջող անցաւ, որուն մէջ ամէնէն աւելի յաջողներէն եղան ամաթէօռ դերասաններէն Տեարք՝ Տիրան Պապիկեան, Իսուար Սամկեան և ուսուցիչ Ստեփան Հինդլեան։ Զաւեշտախաղն ։ Մնչկատակը թէեւ լրջութեան սահմանէն չեղեցաւ, սակայն խիստ քրքջալիր ծիծաղներու արժանացաւ։ Արարուածներուն մէջի միջոցները երաժշտական խումբը կը հրամցնէր հիանալի եղանակներ, և երբեմն օրիորդներու հետ քառաձայն երգեր՝ կուսական վարժային նուիրուած։ Մասնաւոր սենեակ մըն ալ պիւֆէի վերածուած էր։ Կարգադրիչ Ճանճախումբը շնորհաւորելի է և հասոյն ալ գոհացուցիչ։

ԹԱԹԱՐ-ԲԱԶԱՐՃԷԻ Թաղ. Խորհուրդը ծանուցանելով Պատրիարքարան որ տեղւոյն Տ. Կարապետ քահանայ Սահակեանը հրաժարական տալով Իսլիմիա գացած է և իրենք առանց քահանայի մնացած են, խնդրած են որ Պատրիարքական կարգադրութեամբ քահանայ մը փութացուցուի։

ԱԼԹՔ-ՄԷՐՄԷՐԻ Թաղ. Խորհուրդը տեսնելով որ թաղին քարոզիչը իր պաշտօնատեղին Վան մնկնած է, խնդրած է որ Մեծ Պահոց առթիւ քարոզիչ մը կարգուի տեղւոյն եկեղեցիին։

ԳՈՆԻԱՑԻ Ս. Սահակեան վարժարանին Հոգաբարձութիւնը, պիտանէին բացը գոցելու համար Մանկապարտէզի հանդէս մը սարքեց որ տեղի ունեցաւ երկու անգամ, մին Փետր. 25ին կիրակի օրը այրերու համար, 2 ղրշ.նոց տոմսակով. իսկ միւսը Մարտ 1ին, հինգշաբթի օրը, գեղեցիկ տեռին յատուկ 1 ղրշ.նոց տոմսակով։ Երկու հանդէսներէն ալ հաւիւ 400 ղրշ.ի չափ հասոյթ մը եղաւ գոյանալ։ Իբր հանրաբարոյական ներկայացումներ մը եղան ամաթէօռ դերասաններէն Տեարք՝ Տիրան Պապիկեան, Իսուար Սամկեան և ուսուցիչ Ստեփան Հինդլեան։ Զաւեշտախաղն ։ Մնչկատակը թէեւ լրջութեան սահմանէն չեղեցաւ, սակայն խիստ քրքջալիր ծիծաղներու արժանացաւ։ Արարուածներուն մէջի միջոցները երաժշտական խումբը կը հրամցնէր հիանալի եղանակներ, և երբեմն օրիորդներու հետ քառաձայն երգեր՝ կուսական վարժային նուիրուած։ Մասնաւոր սենեակ մըն ալ պիւֆէի վերածուած էր։ Կարգադրիչ Ճանճախումբը շնորհաւորելի է և հասոյն ալ գոհացուցիչ։

ԹԱԹԱՐ-ԲԱԶԱՐՃԷԻ Թաղ. Խորհուրդը ծանուցանելով

դիսավայր յարմար դատուած էր մանչերու յատուկ սրահը։ Հանդէսը սկսաւ Համիտէ քայլերգով, զոր յոսնկայս ունկնդրեցին ներկաները։ Նոյնպէս հանդէսին երկու ժամուան տեւողութեան միջոցին մէջ ընդ մէջ նուագուեցան քանի մը եւրոպական գեղեցիկ կտորներ։

"ՄԻ ԱՆԴՐ ՔԱՆ Զ-ՕՇԻԿՆ,,

«Ճշմարտութիւնը անողոք է միշտ, բայց ճշմարտութիւն է»։

Այս բառերով է որ կը սկսի «Մասիս»ի խմբագիր Տիար Ե. Արմէնի Erիբիքի միւզիգալը Մարլեան նուագահանդէսին առթիւ որ հարկ է ըսել գերազանց յաջողութեամբ մը անցաւ։

Ու այդ քրիթիքը կը վերջանայ 2 սիւնակ ծայրէ ի ծայր խնդանքով մը որ ցաւ կ'ազդէ ո եւ է ընթերցողի, քանի որ այդ դրուածքին իւրացնելիք բառէն կը հասկցուի թէ անոր հեղինակը, կամ անձնական առելութիւն մը ունի consertisteին հանդէպ եւ կամ բարեկամներու թելադրանքին վրայ գրած է զայն, անուշտ այնպիսի բարեկամներու որոնք թերեւս ցաւելով տեսան այդ կարող արուեստագէտին յաջողութիւնը։ Անուշտ կը հասկնայ Տիար Ե. Ա. թէ ինչ ըսել կ'ուզենք։

Արդարեւ «Ճշմարտութիւնը անողոք է միշտ, և սակայն ճշմարտութիւն է» եւ այդ ճշմարտութիւնը գիտէք ո՞րն է։ Երաժշտ թեան մասին ձեր բացարձակ տգիտութիւնն է պարզապէս, որովհետեւ եթէ սակաւ մը բան հասկցած ըլլայիք այդ նուագահանդէսէն այդ տողերը չի պիտի գրէիք երբեք՝ եւ այս պարագան չատ լաւ կ'ապացուցանէ թէ դուք այդ տողերը, մեծ մասամբ ձեր բարեկամաց գոհացում տալու համար է որ գրած էք։

Ո՞վ կ'ըսէ ձեզի յարգելի Ե. Ա. թէ արուեստագէտը վրիպած է յաջողութենէ, արդեօք ձեր եւ ձեր բարեկամաց հակառակութիւնները այդպէ՞ս են թադրել կուտան ձեզի, եթէ այո՛, ցաւալի է շիտակը։

Փափաքող էինք գիտնալ թէ ի՛նչ արտամաքնութեամբ Մանկապարտեզ կ'անուանէք այդ նուագահանդէսը։ արդեօք այս բա՞ռն ալ ձեր մէկ առթիթ ? բարեկամէն փոխ առած էք։

Մարլեան նուագահանդէսին համար ftasco մը էր, վստահելի մասնագէտներու կարծիքը այս է՝ ըսելը օգուտ չունի երբեք, քանի որ տրամաբանութիւնը եւ փաստը կը պակսի ձեզի։

Կը փափաքէինք սակայն գիտնալ թէ այդ վստահելի մասնագէտները ո՞րոնք են, եթէ ձեր բարեկամներէն են անոնք, հաւատացէք բան մը չեն արժեր եւ ուստի իրենց կարծիքը ոչինչ։

Յարգելի՛ Ե. Ա., եթէ կը փափաքէիք որ ձեր թերթին մէջ բան մը գրուէր fo՝սեհուին մասին թող դիմէիք—քանի որ դուք այդ լեզուէն չէք հասկնար —կարող արուեստագէտի մը, խնդրելով որ իր erիքիքը ընէր ձեր թերթին մէջ, իր իսկ usnրագրութեամբը։ կը հասկնա՞ք Տիար Ե. Ա. «Հո՛գ է բարիքը, ա՛յդ է խղճին պահանջը» ձեր իսկ բառերով։

Մենք այսպէս կ'ըմբռնենք erիքիք միւզիգալը եւ ոչ թէ խնդանք։

Մնաց որ ձեր այդ տողերովը անարգած ալ եղաք այնպիսի անձնաւորութիւններ որոնք կատարեալ հմտութեամբ եւ գիտակցութեամբ ի վեր հանեցին Մարլեան էֆէնտիի գերազանց յաջողութիւնը՝ իբրեւ արուեստագէտ։ Դէթ Մանզումէի և Արեւելքի մէջ գրուածնե՞րն ալ չը կարդացիք, թերեւս կարծեցիք որ անոնք չէին կրցած հասկնալ անչափ՝ որչափ դուք հասկցած էիք։ Պ. Ա.

Բերա, 6 Մարտ 1907

Ստացանք Սագաեան մ-քուր տպագրութեամբ հրապարակ եւած

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՊԱՏԿԵՐԱՊԱՐՈՒ ԴՈՐ ԲԱՌԱՐԱՆԻՆ

Ա. ՀԱՏՈՐԸ

Այս բառարանը որ գրական անհրաժեշտ պէտք մը գոհացնելու կոչուած է, վարձատրուած է Իզմիրեանց գրական մրցանակով և կը բովանդակէ հայերէն լեզուի հին և նոր բառերը։ Դիւրութեան համար բազմաթիւ պատկերներ զետեղուած են որոնք կը դիւրացնեն առարկային ճանաչողութիւնը։ Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ 1600 էջերէ, որոնք խառցած են մանր տառերով, կարելի եղածին չափ աւելի չանկան ընծայելու համար բառարանը։ Թուղթը ընտիր է ու տպագրութիւնը՝ Սագաեան ամէն տպագրութեանց պէս մաքուր ու ճաշակաւոր։ Ա. հատորին գինն է 22 ղր։ Երկրորդ հատորը ստանալու իրաւունքը կը վայելէն այժմէն անոնք որ 10 ղր։ աւելի կը վճարեն։ Դպրոցականներու, գործի մարդոց և անրութեան համար եզական առիթ մը։

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎԱՖԻՇԱԹ

Վէզաֆիի մէմուրիյէթինի հիւանի իյֆատէ միւշահէտ օյան ապ ու զայրէթինէ մէպնի Էվգաֆը Հիւմայուն հայէթը քէյֆիյէտինէ մէմուր բիֆաթու Իսա Պէհզատ պէյէ բիւթպէի Սանիյէ թէվէնի պույրուլմը տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԱՍՏԻՃԱՆ։ Մանիէի աստիճան տբրուեցաւ կայս։ Պալատին քարտուղարներէն Ճորճի ու Հէրման էֆէնտիներու։

ՊԱՏՈՒՆՆԵՆ։—Օսմանիէի Ա. պատուանշան տրուեցաւ Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարար Մ. Զիրսքիի ու պատերազմական նախարար Ֆոն Այնէմ զօրավարին։ Երրորդ Մէճիտիէ՝ Երուսաղէմի Խասամ Պաշի փոխանորդ Էլիահօ Բանիտէլ էֆ.ի։

ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԸ իմանալով որ ներքին գործոց նախարար Մէմուհ փաշա մէկ քանի օրէ ի վեր հիւանդ է, բարեհաճեցաւ սենեկապետ էմին պէյը ղրկել Ն. Վսեմութեան ապարանքը և որպիսութիւնը հարցնել տալ։ Մէմուհ փաշա սկսած է ապաքինիլ։

ՇՔՈՏՐԱՑԻ նոր կուսակալ Հիլմի փաշա իր նախորդ պաշտօնատեղիէն՝ Պլնկազիէն Պոլիս ժամանեց երէկ։

ԲԱՐԻԶԻ Օսմ. դեսպանատան գործակատար Նպալի պէյ Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Մ. Բիշօնի այցելելով կայս. կառավարութեան անունով ցաւակցութիւն յայտնեց նա զրահաւորիս արկածին առթիւ։

ՄԻՍ ԵՒ ԱՄՈՒԽ։— Բ. Դուռը նը կասեցուց որ Պանտրմայի, Միխալըճի և Իզմիրի կողմերը մեծաքանակ ոչխար կայ, սակայն «չէլթիքճի» կոչուած արհեստաւորներ, ոչխարի գիները բարձրացնելու և իրենց անձնական շահը ապահովելու համար, զանոնք Պոլիս չեն բերեր, որով հոս միսի գիները կը բարձրանան, գրեց Ներքին գործոց նախարարութեան ու քաղաքապետութեան որ տեղական կառավարութենց միջոցաւ այդ ոչխարները փութով Պոլիս ղրկուին, անսասանելիք խիստ պատասխանատուութեան ենթարկուին և միսի գիները աժանցընելու խնդիրը միշտ աչքի առջեւ ունենալով, այդ կարգի անձերու չանդիսութեանը և ժողովրդեան վնասուելուն արգելք ըլլուի։ Նաև այդ մասին հարկ եղած գործողութիւնները չուտով կատարելով, արդիւնքը տեղեկագրել։

*** Բաղաքապետութիւնը հեռագրեց Միտիլիայի գայմագամին որ ածուխ ղրկէ Պոլիս և տեղեկագրէ թէ պատրաստ ածուխ ո՞րքան կայ։ Պոլսէն նաւամիջ չգենաւ մը պիտի ղրկուի՝ ածուխ բեռցած նաւերը քաշելու համար։ Զաթալճայի կառավարիչին ալ հեռագրուեցաւ որ նոյն տեղերէն ածուխ ղրկուի Պոլիս։ Բաղաքապետութիւնը նաեւ ծանոյց թաղապետութենց՝ հակողութիւն կատարել որպէս զի ածխավաճառները սուղ գինով և քար ու հող խառնելով ածուխ չծախեն։

ԱՐՏԱՔԻՆ Գործոց նախարարութեան թղթակցութենց քարտուղար Նուրի պէյ որ հիւանդ էր, ապաքինած ըլլալով, սկսաւ պաշտօնատեղին յաճախել։

1905ԻՆ ԵՒ 1906ԻՆ ՀՐԴԵՀՆԵՐԸ ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ։— Ապահովագրութեանց Լրաբեր թերթը չահեկան բաղդատութիւն մը կը հրատարակէ 1905 և 1906 տարիներուն Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցած հրդեհներուն և հրդեհի սկզբնաւորութիւններուն վրայ։ 1905ին 122 հրդեհ պատահած էր, իսկ 1906ին 119։ 1905ին ապահովագրական ընկերութեանց վնասն էր շուրջ 2,350,000 ֆրանք, իսկ 1906ին 1,900,000։ 1905ի 122 հրդեհներէն այրած են 626 փայտաշէնք և 78 քարաշէնք։ 1906ի 119 հրդեհներէն 252 շէնք այրած են, 198 փայտաշէն և 54 քարաշէն։ 1905ի 21, իսկ 1906ին 16 հրդեհներ տեղի ունեցած են, ուր ապահովագրութիւնք վնաս չունին։ 1905ին ապահովագր. ընկերութիւնք չահագրգռուած էին 1,385,000 ֆրանք՝ փայտեայ շէնքերու վրայ և 965,000 ֆրանք՝ քարաշէններու վրայ, իսկ 1906ին 900,000 ֆրանք՝ փայտաշէններու վրայ և 1,000,000 քարաշէններու վրայ։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՑՐԻԷԻ կողմէ Անգլիոյ Արմոթրոնկ նաւարանին յանձնարարած կրկին պտուտակ ունեցող երկու շոգենաւերը ամսոյս 1ին Նիւքէսլէն ճամբայ ելեր են. սակայն երկու օր վերջը հարկադրուեր են նաւահանգիստ մը ապաստանիլ փոթորկի հետեւանքով։ Շիրքէթի Խայրիէի Համիտիէի կողմէ Սելանիկի ծովածոցին համար նոր շոգենաւ մըն ալ գնուած է՝ կրկին պտուտակով և ժամը տասնըմէկ հանգոյց արագութեամբ։ Այդ շոգենաւն ալ այս օրերս ճամբայ կ'ելլէ Անգլիայէն։ Ատոնցմէ զատ երկու խոշոր և մէկ փոքր շոգենաւ ալ մօտերս Անգլիայէն ճամբայ պիտի ելլեն։

*** Շիրքէթի 45 թիւ շոգենաւին մէջ, որ կը նորոգուի, ելեկտրական լամպարներ դրուած են. մէկ շաբաթէն երեւեւեկութեանց պիտի սկսի։ 40 թիւն ալ մէկ քանի օրէն նորոգուելու պիտի երթայ։ Այդ շոգենաւին մէջ ալ ելեկտրական լամպարներ պիտի դրուին։ 18 թիւ շոգենաւը Խասքէօյի առջեւ տարուած է՝ իբրեւ բնակարան ծառայելու Շիրքէթի գործարանին պաշտօնեաներուն։

ԻԶՄԻՐԻ մէջ ենտառներու և հանքերու առաջին քննիչի օգնական Սալիհ Զէքի պէյ արտօնուեցաւ երկրագործական ու առեւտրական չաբաթաթերթ մը հրատարակել։

ՄԱՀ. — Պետական պաշտօնական ժամանակագիր-պատմագիր (վագաս Նիւվիյս) Անտէտ Լութֆի էֆ. առջի օր մեռաւ իր Պոյաճիգիւղի ապարանքին մէջ, 110 տարեկան հասակին մէջ։ Նշանաւոր և հմուտ իւլէմա մըն է. մեծ իմացականութեան տէր պատմագիր մը, որուն մահը ճշմարիտ կորուստ մըն է Օսմ. մատենագրութեան համար։ Բազմաթիւ աշխատասիրութիւններ ունի, որոնց մէջ խիստ գնահատուած բառարան մը, տարեցոյցներ։ ԲոպՀնսօն Քրիւզոն ալ ինք թարգմանած է։ Հանգուցեալը կարեւոր պաշտօններ վարած էր երկար ատեն և եղած էր նաեւ Պեռական Խորհուրդի անդամ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ և թաղուեցաւ Աք-Սէրայ Սօֆուլար մզկիթին շրջաբակին մէջ։ Մախքերը չնորհուեցան կայս. Անձն. Դանձէն։

ԿԵՍԱՐԵԱՆ ՄՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ.— Առհւտր. Բ. դատարանին առջև առջի օր ձեւնարկուեցաւ Մ. և Ն. Կեսարեան եղբայր պարտքերը ճշդելու գործողութեան։ Ներկայ էին նաև կարգ մը պահանջատէրեր։ Հետեւեալ պարտքերը ճշդուեցան և արձանագրուեցան.—Մ. Յակոբեան որդիք 1300 անգլ. ոսկի, Աթէնքի պանքա 1600, Մուրատեան վաճառատուն՝ 300, Թաղէոս Հանէսեան տուն՝ 200, Կրոնիկ Կարապետ Փափազեան՝ 300 անգլ. ոսկի, Մ. Լօչէնան 3041¾ օսմ. ոսկի և Մ. Փիռօ՝ 6891 ֆր.։ Պարտքերուն արձանագրութիւնը պիտի չարունակուի։

ՄԱՐՍԱՑԻՆ վերատեսչութիւնը նկատելով որ մաքսատան բեռնակիրներու կողմէ գործածուած և մէկ ակռայ ունեցող կեռերը ապրանքները կը ծակեն հրամայեց որ ասկէ վերջը մէկ քանի փոքր ակռայ ունեցող կեռեր միայն գործածուին։

*** Զալաթիոյ օտար ապրանաց մաքսատան մէջ մաքսատուրք չտալով փախցուած ատեն անցեալները գրաւուած 900 քիլօ անագը (քալայ) ամբարդով պիտի ծախուի վաղը, Մարտ 8ին յիշեալ մաքսատան մէջ։ Դնել փափաքողները պէտք է դիմեն վաղը, ժամը 5ին ատեններնոյն մաքսատան տեսչութեան։

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱԿ.—Փետրուար 26էն Մարտ և՝ Պոլսոյ և արուարձաններուն մէջ պատահած մահերու թիւն է 423, որոնց 4ը հարանիթէ, (Պէօյ՝ուք Լանկա՝ 2, և Թոփխանէ 1, Պէշիքթաշ՝ 1), 1ը կեղծմահէ, 8ը՝ թիֆոյէ, (Պէշիքթաշ 2, Բերա 2, Արնաւուտքէօյ, Խասքէօյ, եէնի Պազչէի հիւանդանոց ու Պէպէք՝ մէյմէկ), 59ը՝ հիւծախտէ, (Գալաթա Փաշա, Էյուպ, եէնի Պազչէի հիւանդանոց և Ս. Փրկչի հիւանդանոց՝ չորսական, Բերա՝ երեք, Սարբկիւվէլ, Զարշամպա, Ղալաթիա, Արնաւուտքէօյ, Էմիրնէ Դարու ու Թոփգաբու՝ երկուական, Խասքէօյ, Պէշիքթաշ, Վէֆա, Սկիւտար, Ներսիվէնքէօյ, պուլկարական հիւանդանոց, Ագաէրայ, Գուզկունճուք, Սէրրախանէ Պաշը, Եէնիքէօյ, Պէօյիւքէրէ, Գոճա Մուսթաֆա Փաշա, Պէօյիւք Լանկա, Թոփխանէ, Ճըղալօղլը՝ Գաբալը Ֆրուն, Սամաթիա, Խասէքիի հիւանդանոց, Պէպէք. Կիւլ ճամի, Բիւյիւք Այասոֆիա, Գումգաբու, Պալաթ, Եէնիգուլէ, Ֆէնէր, Եէնի Պազչէ, Մաճունճլար, Ուզուն Եաւսուֆ և Գրսրքլը՝ մէյմէկ), 53ը չնչողական գործարաններու հիւանդութիւններէ և միւսներն ալ զանազան ախտերէ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐԱԾ ՇՈՒԵՆԱՒՆԵՐ. — Մարմարայի Էրէյլիին մօտ խրած Օյսֆորք, Տարտանէլի և Կէլիպոլուի մէջև խրած իտալական Սեհ-Ժօռճ և Սիրուէ, իսկ Քավագի առջև խրած Եռոնեմի շոգենաւները ազատուեցան։

*** Տարտանէլէն կը հեռագրեն թէ իտալական Սեռպկա շոգենաւը որ Պրինտիզիէն Պոլիս կուգար, Հէլլաս հրուանդանին խարակներուն վրայ խրեցաւ վտանգաւոր կերպով։ Նաւաձիգներ սկսան աշխատիլ զայն ազատելու համար։

*** Նիյմիքը խիւսա անուն առագաստանաւ մը, որ Պաթումէն կուգար քարիւղ բեռցած, նախընթաց օրուան ձիւնի փոթորիկին ատեն Սեւ ծովի նեղուցէն մէկ քառորդ ժամ հեռուն տեղ մը խրեցաւ։ Հելլենական շոգենաւ մը որ նոյն պահուն անկէ կ'անցնէր, աղատեց արկածեալ նաւին նաւազները։ Առագաստանաւը, որ 2000 անոթ քարիւղ կը պարունակէ, ջնջուած է և ջուրերը ներս կը խուժեն։ Երէկ Սամսունէ նաւաձիգը ղրկուեցաւ օգնութեան։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Նաւահանգիստի վերատեսչութեան թարգման Քալիա էֆ. նախընթաց գիշեր, ժամը կէն անձնասպան եղաւ իր տանը մէջ՝ Բերա՝ Մէջթէպէ փողոց։ Իր ընտանիքին հետ ճաշած և մէկ քանի հիւր ալ ընդունած էր։ Հիւրերուն երթալէն ետքը, Քալիա էֆ. սենեակը կը քաշուի Բիչ ետքը ատրճանակի ձայն մը կը լսուի։ Տնեցիները կը կարծեն թէ շամպանիայի շիշ մը բացուած է։ Սպասուհին ալ կը սպասէր Քալիա էֆ.ի համար սովորաբար պատրաստած տաք ջուրը տանելու, սակայն բաւական սպասելէ ետքը տեսնելով որ զինքը չի կանչեր, Քալիա էֆ.ի սենեակին դուռը կը զարնէ. բայց պատասխան չառներ. ուստի անոր կնոջը ու եղբօրը իմաց կուտայ։ Ատոնք ալ սենեակին դուռը կը զարնեն քանիցս, սակայն պատասխան չեն ստանար, և կը տեսնեն թէ դուռը ներսէն կղպուած է. վերջապէս կը կոտրեն ու ներս կը մտնեն։ Հոն կը տեսնեն Քալիա էֆ.ն անկենդան պառկած անկողնին վրայ, ձախ ձեռքը սիրտն և աջ ձեռքը քովը տարածուած Թողլով փոքր բիվոլվէր մը՝ որով գործած էր տեսմը։ Բերայի կառավարչութեան բժիշկ Տիգրան պէյ քննեց դիակը և հաստատեց թէ գնտակը կուրծքին ձախ կողմէն մտնելով մահ պատճառած էր։ Քալիա էֆ. վերջերս կրկին ամուսնացած էր։ Շարժառիթը մտքի խանգարում կը կարծուի։ Ժամանակէ մը ի վեր իր վրայ փոփոխութիւն մը և մելancholia մը կը նշմարուէր։ Անձնասպանը հմուտ էր անգլիերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն և յունարէն լեզուներուն։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ առջի օր Բերայի Բանիա եկեղեցիին մէջ և մարմինը ամփոփուեցաւ Շիշլիի գերեզմանատունը։ Որովհետեւ Քրիստոնեայ եկեղեցին չարամոներ եկեղեցական կարգով [illegible] անձնասպանը, Տ. Եսայիա Պատրիարքին մասնաւոր [illegible] թիւն առնուեցաւ, բժշկական տեղեկագրի վրայ թէ անձնասպանը իր արարքին ատեն անպատասխանատու վիճակի մէջ կը գտնուէր։

ԸՆԿԵՑԻԿ.— Առջի օր, Բանկալթի, Մէյվէ փողոց, մանիֆաթուրաճի Յակոբ աղայի տան դուռը ձգուեցաւ նոբրածին մանչուկ մը։ Վրան թուղթ չգտնուելով՝ յայտնի չէ թէ ի՛նչ ազգէ է։

ԿՌԻԻ ԵՒ ՈՃԻՐ.— Բեռնակիր էօմէր՝ սրճարար Սթավրի և եղբայր՝ Խրեթօ, առջի գիշեր, Ղալաթիա, Սրքատի փողոց, գինետունի մը մէջ խմեցին և կռիւի սկսելով գիրար վիրաւորեցին։

ՅՈՐՁԱԿՈՒՄ.—Առջի գիշեր, Պոլիս, Քարակէօմրիւկի կողմը ոսկիկաններ փողոցը արիւնլուայ վիճակին մէջ գտան մարդ մը։ Զայն վերցուցին և տարին պահականոց։ Սափրիչ Հասան անունով մէկն էր, որ յայտարարեց թէ երբ տունը կ'երթար անծանօթ մը վրան յարձակեցաւ և վիրաւորեց. ոսկիկանութիւնը քննութիւն բանալով ձերբակալեց Ամէտ անունով սափրիչ մը որ ոճրագործն էր։

ԱՐԿԱՆ.— Խասգիւղի մէջ էսթէր անուն կին մը առջի օր երբ պատուհանը կը սրբէր, վար ինկաւ և քիչ ետք մեռաւ առած վէրքերէն։

*** Խասգիւղի Բիրի Փաշա թաղին մէջ հրեայ կին մը ջրհորէն ջուր քաշած ատեն հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով ջրհորը ինկաւ։ Թէեւ ազատեցին, բայց գլուխը քարերու զարնուած ըլլալով խօսելու անկարող էր։

ՀՐԵՇ ԿԻՆ ՄԸ.—Իզմիրի Թերթերը կը խօսին գերման Հէլէն անուն կնոջ մը վրայ որ այժմ այդ քաղաքը կը գտնուի։ Այս կինը գը կշռէ 235 քիլօ եւ իր մէջքին չրջագիծը 2 մէթր 5 սանթիմ է...։ Ահա օրիորդ մը զոր չպիտի կրնայ գրկել մեր բանաստեղծ Պ. Պարսամեան։ Ասիկայ իրաւամբ հրէշային բան է։ Օր. Հէլէն հակայ մըն է. վա՛յ այն երիտասարդին որ պիտի սիրուի անկէ, առաջին գիշերը երբ այս օրիորդը իր կուրծքին վրայ սեղմել պիտի ուզէ զայն, հէք նոր փեսան պիտի ճզմուի, պիտի խղդուի։ Հապա ինչպէս կարելի է հագուեցնել այս կինը, որուն կուրծքը միայն ո՛վ գիտէ քանի կանգուն կերպաս կուտէ։ Սա յայտնի է հիմա որ 16 կանգուններոց սեղմիրան մը հազիւ կը պարգրկէ Օր. Հէլէնի նշանաւոր կորութիւնները, առանց զանոնք ճզմելու։ Երանի զինքը առնողին։ Միւս կողմէ սակայն առաւելութիւններ ալ ունի այս հսկան։ Նախանձողներէ չվախնար. որովհետեւ սիրային հակառակութեան մը պահուն երբ նախանձավառ այր մը դաշոյնը քաշէ եւ մաէ անոր, ան բան մը չպիտի ըլլայ, որովհետեւ դաշոյնին մինչև վերջը երբ խօթուի՝ այն ազդեցութիւնը պիտի ընէ, երբ զմելի մը ծայրը խօթուի սովորական կնոջ մը։ Ուրիշ օգտակարութիւն մըն ալ սա է թէ մուրճը ինքն իրմէ է։ Որչափ ալ կարծր ըլլայ պատուղ մը, կը բաւէ որ զայն իր աթոռին վրայ դնէ ու մէյ մը վրան նստի. պտուղը արդէն փոշի եղած է առանց ճիգի ու դժուարութեան։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

18 Մարտ 1907

Հեռագրական գործակալութիւնը մինչեւ թերթիս տպուած միջոցին չհաղորդեց Բարիզի Սակարանին գիները։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԱՏԻՍ 18 Մարտ. — Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Իտուարտ թագաւոր մարտ 28ին պիտի տեսակցի Սպանիոյ թագաւորին հետ, Կարդագենէի մէջ։ Անգլիական նաւաբաժինը հոն պիտի երթայ։ Իտուարտ է. Մարսիլիա պիտի երթայ ուրկէ պիտի նստի իր Վիքթորիա էնդ Ալպերթ զրօսանաւը ուր տեղի պիտի ունենայ տեսակցութիւնը։

ԲԱՐԻԶ.— Նշանաւոր քիմիագէտ Մ. Պէրթլօ յանկարծ մեռաւ այսօր երբ իր կնոջ անկողնին մօտ կեցած անոր մեռնիլը տեսաւ։ Նշանաւոր քիմիագէտը 1827ին ծնած էր Բարիզի մէջ։ Հմտալից աշխատութիւններ ունի գործարանաւոր քիմիագիտութեան վրայ։ Կրթական և արտաքին գործոց նախարար ալ եղած է։

ՎԻԵՆՆԱ.— Բէչթայի մէջ աւստրիական ու հունգարական նախարարներուն մէջև բանակցութիւնները սկսան Աւստրիոյ-Հունգարիոյ պետական պայմանագրին համար։

ԲԵԴԵՐՍՊՈՒՐԳ.— Ռուսիոյ ելմտական նախարարը պատրաստեց եկամուտի տուրքին ծրագիրը։ 1000 ռուպլիի եկամուտները հարիւրին մէկ տուրքի կ'ենթարկէ և 3000ն ալ հարիւրին չորս։

ԹԱՆՃԷՐ.— Դեսպանական մարմինը միաձայնութեամբ ընդունեց պետական պէտքերու համար անհատներու կալուածները գնելու խնդրին վերաբերեալ ծրագիրը, բաց ի երկու յօդուածներէ որոնց համար վերապահումներ եղան։

[illegible] Գերմանիա իբրեւ զինուորական պատուիրակ Լա Էլիր պանախորհուրդին պիտի ղրկէ Կանտալ զօրավարը։

ԼՈՆՏՈՆ.— Տըպլինի մէջ ցոյցեր տեղի ունեցան Ֆրանսայի մէջ կատարուած կրօնական հալածումներուն դէմ։

ԲԱՐԻԶ.— Լա Ֆոfառs լրագրին նախկին Տնօրէն Մառք Լաբիէռ, որ իբրեւ խարդախ ու անուանարկիչ ամբաստանուած էր, դատապարտուեցաւ տասներեք ամիս բանտարկութեան և յիսուն ֆր. տուգանքի։

— Եհնաի զոհերուն ի նպաստ կատարուած հանգանակութեան գումարը հասաւ 60,000 ֆրանքի։

— Երեսփ. Ժողովը նկատի առաւ ակումբներու և խաղարաններու մասին կանոնագիր մը պատրաստելու խնդիրը։

— Մաւրոքորտաթօ իշխանը մեռաւ իր բնակարանին մէջ։

ՀՌՈՄ. — Կարտինալները իրենց չնորհաւորութիւնները մատուցին Պիոս Ժ. Պապին՝ անուան տօնին առթիւ։

— Ճէնովայի բամպակի մթերանոցներուն մէջ հրդեհ ծագեցաւ։ Վնասը վեց միլիոն ֆրանք կը հաշուուի։

ԹԱՆԳԻԼԹ.— Այս տեղի երկաթուղիին վրայ կառախումբ մը գիծէն ելաւ՝ Սորանի մօտ։ Վկան մը չախչախուեցաւ, ինը հոգի մեռան և ինը հոգի վիրաւորուեցան։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ.— Վիրճինիայի Նորթընի հանքին մէջ արկած մը պատահեցաւ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Կ'ըսուի թէ Ֆէսթէթիք կոմսուհին նշանուեր է Ռիեանի Ռուտի անուն գնչուի մը հետ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Սեպպա և Սեվրի չոգենաւերը խրեցան Անգլիոյ հարաւային կողմը։

ՆՈՐ ԵՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պուեs Խաչատուր Միսաքեան եւ իրեն ժամանակակից իմացականներ վրայ հայեացքներ

Գրեց՝ Յ. Գ. ՄՐՄՐԵԱՆ

Այս բառասիրական հատորը, որ կը պարունակէ 19 դարու թուրքահայոց՝ իմացական ու արուեստական վիճակին վրայ շատ կարեւոր տեղեկութիւններ, 140 էջի մէջ, լոյս տեսած է կոկիկ տպագրութեամբ և կը ծախուի Պոլսի գրավաճառներուն քով։

Գին 7½ դրուշ

Դուռանաներէն մեծաքանակ (20 է աւելի) և կանխավճար խնդրողներու համար 25% զեղչ։ Գրել հեղինակին անուանն ի Զարդարեան գրատուն, կ. Պոլիս, Զաքմաքճըլար։

ԳՈՐԾ ՓՆՏՌՈՂՆԵՐՈՒՆ

Վաճառատան մը համար պաշտօնեայ մը կը փնտռուի որ գիտնայ տաճկերէն, գաղղիերէն և հայերէն լեզուները, ինչպէս նաեւ հաշիւ ու տոմարակալութիւն։ Դիմել Խմբագրատուն։

ՊԷՅ ՕՂԼՈՒ ԻՃՊԱ ՏԱՒԻԼՍԻՆՏԷՆ

Հիւսէյին էֆէնտին Բիզա պէյ զիմէթինտ Պէյօղլու Պիտայէթ մահքէմէսի պիրինճի Հուգուգ տարիէսի իւսմբյա մահքիմպին ալաճաղը օլան 207 ատէտ լիրան օսմանինին մա ֆաղ վէ մէսարիֆի մուհաքէմէ թէէմինը իսթիֆաը ղրմնընտա մէտեուէնը մուսմիլէյէին էօնտէի թէսարուֆընտա օլուպ, տայինը մուսմիլէյին նամընա ֆէրաղը պիլ վէֆա սուրէթի իլէ մէրհուն վէ ֆիրուխթը մահքիմ պուլունան Թօքանէտէ Զուգուր Ճումաա նամ տիկէր Մուհիտտին ֆէնէրի մահալլէսինին Զուգուր Ճումաա ճամատէսինտէ քեսին Թանմինէն 418 արշընտան իպարէթ 10 աէօնիւմիւք մէհալլինի հավի իքի սայլօն վէ պիր սօղուգլուգ մահալլէրինտէ 13 գուրնա վէ գարու արաբը Թապիր օլունան մահալ վէ ապտէսթխանէ վէ պիր հավլուտու միւշթէմիլ Թէրսանի համամը տիմէքլի արիֆ պիր պապ համամ միւլքիյլէ տէրունինտէ միւսթաղար նիղամը պիր ատէտ համամ կէսիկինին վէ տէրունինտէ ճարի նրսֆ մասուրա մահ լէզիմին բուպ հիսէսի լէտէլ միւզայէտ 12000 ղր։ ալթուն ադէվ պէտէլ իլէ Թալիպ՝ էօնտէսինտէ Թէգարրուր իմմիլ օլուուղընտան իշպու Թարիխը իլանան իսթիպարէն 31 կիւն զարֆընտա Թալիպ օլանլարը պէտէլը միւզայէտէնին էօշրինէ միւսալի բէյ վէ տէբօղիթօ ապչէլէրինի միւսթասրպէն Պէյօղլու Իսրա տահրէսինէ միւրաճաաթ վէ 31ինճի եանի չէհրը մարտն 8ինճի բազար կիւնիւ սաաթ 9 բատտէլէրինտէ գարարտաալի գաթիսի քէչիտէ գըլընճանընտան, եէվմը մէզքիւրտէ մէմուրը մուվաճճէհէսինտէ հաղրը պուլունմալարը իլան օլունը։

22 Շուպաթ 322

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՍՈԼԻՏԷ

[illegible]	Օ.Ո.	101.27½
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	[illegible]
Երէկուան էն բարձր գինը	»	102.04
» էն վար գինը	»	101.25

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	ֆր.	149.5/8
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	149.7/8
Երէկուան էն բարձր գինը	»	149.7/8
» էն վար գինը	»	49.3/8
Շիրքէթը Խայրիէ	Օ. Ո.	42.50
Շիրքէթը Խայրիէի Համիտիէ	Օ.Ո.	4 92½
Միսիրիի Պանքա		6.—
Սելանիկի «	ֆր.	—.—
Քամէրսիալ	Ա. Ո.	10.—
Քարտաս Բրէվիլէժիէ	ֆր.	115.—
» Օրանէա	»	110.
Իզմիրի քարսի	»	—.—
Օսմ. Ապահով. Ընկ.	Օ. Ո.	4.85
Թրամվայի բաժնեթուղթ	»	11.30
Ժիւիսսանս Թրամվայ	»	6.50
» պարտաթուղթ	ֆր.	484.—
Տէրքոսի Ջուրի ընկ.	»	373.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ.	Ա. Ո.	18.57
Քարտի կ. Պոլսոյ	ֆր.	460.—
Թրանսվալ		70.66

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԻՐ

Ցունական փոխառութիւն	ֆր.	265.—
Պանք Նաս. Կրէս.	»	435.—
» « » Նոր	Օ.Ո.	4.06
Լաւրիում	ֆր.	101.—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղր.էն	ղր.	փր.
Ֆրանսական ոսկի		37.12
Անգլիական ոսկի		110 14
Բոլ		20.30
Մէճիտիյէ արծաթ		108.—
Բուպլի թղթադրամ		8.63
Քրիմից		50.

ՓՈԽԱՆԱԿԱՓԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք	ղր.	110.12½
Բարիզի » »	ֆր.	22.95
Վիէննայի » »	քուրսն	21.93
Պերլինի » »	մարք	18.60

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

18 Mars 1906

Ֆրանսական Ռանթ	3 %	94.72
Օսմ. միաց. գոնս.	4 % բաց.	95.80
» » »	գոց.	95.50
Բուսմէլի

ՕՐԻՐԱՍԻՈՆԸ
Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ
ՊՕԺՕՆԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Անդամազնութեան ու վիրաբուժութեան գիրքերու մէջ իր փորձերով և ամէն օր կատարած կարեւոր գործողութիւններովը բժշկական լսագիրներու մէջ Ծանօթ Տքթ. Թիֆֆիէն Բարիզի Պօժօնի հիւանդանոցին գործողութեան սենեակին մէջ տեսնելու է։

Երկայնատեւակ, գրեթէ նիհար զգուա, լուրջ բայց սիրուն դէմքով մէկն է Թիֆֆիէ, որուն սուր մօրուքին և մազերուն մէջ ճերմակ թելեր չեն պակիր։ գլուխը՝ հագած է վերէն վար ձիւնի պէս ճերմակ շապիկ մը զոր մինչեւ արմուկները օսթած՝ համարձակ կերպով կը կարէ, կը քերթէ, կ'այրէ ու կը կարէ։ իր վառվռուն աչքերովը միշտ ի խնդիր նոր մէթոտի մը որով կարենայ աւելի արմատական կերպով ամրքել տառապող մարդկութիւնը ու աղատել զայն մահուան ճիրաններէն։

Նախ ըսեմ թէ հիւանդանոցին մէջ իրարու կից երեք սենեակներ գործողութեան յատկացուած են։ հիւանդը ոտքերէն մինչեւ սրունքները բամպակով և կամ ֆլանէլայով ծածկուած՝ պատգարակով առաջին սենեակը կը բերուի, ուր գլօրոֆորմով մարեցնելէ և կամ սթովայինով զգայազրկ ընելէ վերջ բուն գործողութեան սենեակը կը տարուի։ ասիկա բաւական մեծ սենեակ մըն է որ դիմացէն ու առաստաղէն լոյս առնելէ զատ, էլեկտրական կանթեղներ պարագային համեմատ կը լուսաւորեն զայն։ մարմարիոնէ շինուած պատերէն միայն վրայ սեւ տախտակ մը կայ որ Թիֆֆիէէն կատարուելիք և կամ կատարուած գործողութեանց վրայ բացատրութիւններ կուտայ։ սենեակին մէջտեղը գործողութեան սեղանը դրուած է որ ամէն կողմ կրնայ շարժիլ ու ծռիլ գործողութեան պահանջած դիրքին համեմատ։ այս սեղանին վրայ պառկած հիւանդին աջ կողմը Թիֆֆիէ՝ դիմացը իր օգնականն է, իսկ քովերը շարուած են ուսանողներ և օտարական բժիշկներ։ Թիֆֆիէի և օգնականին քով սեղաններու վրայ հականեխուած ամաններու մէջ դրուած են անհամար գործիքներ՝ պատրաստ հիւանդին աղիքները, ստամոքսը, ուղղը են։ դուրս հանելու, կտրելու, ճեղքելու և ահա Թիֆֆիէ կ'ինայ հիւանդին վրայ կամ անոր գանգն է որ կը կարէ, ուղեղին վրայ գտնուած ուռ մըն է որ կը վերցնէ և կամ աղիքներէն մէկ մասը կտրելէ վերջը մնացած կտորը իրարու կը կարէ։ դերձակէն շատ հմարձակ կը կարէ ու կը կարէ... միսերը, առաղձագործէն աւելի յարմար կը ազդէ, կը տաչէ, կը ծակէ... ոսկորները որոնք երբեմն երկաթէ գամերով ալ իրարու կը գամէ, հիւանդ մը շատ աւելի չուտ։

Մանաւանդ զարմանալի կը թուի երբ սթովայինի (stovaïne) ազդեցութեան տակ՝ գործողութեան սեղանին վրայ պառկած հիւանդը, առանց թմրած ըլլալու որ և է ցաւ չի զգար իր վրայ կատարուած ամէնէն ծանր ու կսւագին գործողութեանց առթիւ։ Թիֆֆիէ ազեթափութիւնը, արբանտիսիդ, այսինքն որեվայնէն վար դանուած ամբողջ մասերու գործողութիւնները սթովայինով կը կատարէ ոտովնտեւ այս դեղը երրորդ կամ չորրորդ մէջքի ողնայարի միջոցին մէջ (espace intervertebrale) երբ ներարկուի հինգ վայրկեան վերջը, հիւանդը առանց իր գիտակցութիւնը կորսնցուցած՝ ներու պոյտէն վար գտնուած ամբողջ մասէն անզգայ կ'ըլլայ։ քանի մը օր առաջ 18-19 տարեկան զուարթ ֆրանսուհի մը, որուն վրայ աբքանտիսիթի գործողութիւն մը կը կատարուէր, գօրծողութեան ամբողջ տեւողութեան միջոցին կը խնդար ու մեզ հետ կը շաղաֆրատէր։

Գործողութիւնը լմննալէն վերջ իր սենեակը կը տարուի հիւանդը որուն քովն է ճամբէն կեր հագած հիւանդապահ կիներ խանդաղատ մօր մը կամ քրոջ մը նման կը հսկեն։ ասոնց պաշտօնն է տառապող մարդկութեան ցաւերը ամբքել, ջերմի ազդեցութեան տակ, անկողնոյն մէջ երկնցած, անոյժ ու քրտնաթոր հիւանդին ճակատէն հոսող պաղ քրտինքները լաթով մը սրբելը և կամ ցաւէն տանջուող հիւանդի մը քով ձեռքերը ձեռագդ մէջ առած՝ մէկ երկու քաղաքերէական խօսք ընելը, ճշմարիտ մեծ բարութիւն մըն է։ Թիֆֆիէ փոխանակ մարթը կարելու ակրաֆը մինչեւ կը գործածէ որ երկաթի կրտորներէ կը բաղկանայ, որոնք բենցոյով մը սեղմուելով կը գոցեն բացուածքը։ Իսկ ասիթ պօրիֆ, իոսօֆորմ և ուրիշ հականեխական նիւթեր, նոյնպէս կազ իոսօֆորմէ գրեթէ բնաւ չի գործածուիր և վերքերը ընդհանրապէս թրթուածինի ջուրով և եռաթեալ ջուրով լուալէ վերջ հականեխուած կազ իորոֆիլ և կամ տաէնով կը դրամանեն։

ՏՈՌԹ, Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ

Բարիզ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽՈՒՐԵՐ

Տ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՔՀՆՅ. ՄԽԱԼԵԱՆ

Երեւոյթով ու հասակով խիստ պզտիկ՝ ողորկ և փայլուն կլորիկ երես մը, որուն վրայ ցրուած կան դանցաւ ու խիստ ձիւնաներ մօրուքին թելերը։ Անծայր ու լայն ճակատ մը՝ որուն վարը ամլացած ու թափած են մազերն յօնքին։ Ուրթուն և աւելի թերեւս, տարիներու բեռը՝ անոր հասակի՛ն վրայ ազդած է միայն։ Իսկը ծանօթ է ամէնուն, ու գիւղացին ամբողջ, Տէր պապա անունով կը յորջորջէ։ Դժուար չէ արդ ճանչնալ երեւոյթապէս մեր Տէր Պապան, Պարտիզակի այդ տարէց, վաստակաւոր ու ալեփառ եկեղեցականը։

Ակնարկ մը լոկ կը բաւէ ճշդելու և որոշելու համար անոր չքնաղ ու անստգիւտ ձիրքերը։ Հակառակ իր տարիքէն շատ ինչ կորսնցուցած՝ [illegible] բարոյական կարողութիւններէն բան մը իսկ կորսնցուցած չէ։ Ընդհանուր մարդիկները գիւղին կը ճանչնայ, նոյնպէս քաղ տեղեակ անոնց բնաւորութեան ներքին կնիքին. ուստմնասիրած է բարքերն ու վարքերը հին և նոր մարդոց և որ աւելին է կը համբէ ոնէ է ընտանիքի մը ամէնէն փոքր անդամէն մինչեւ մեծ և վախճանեալ պապուկներուն պապուկը ու մամիկներուն մամիկը։ Բայց դեռ աւելին կայ. օրինակի համար որ և է մէկու մը որ ընտանիքին, որ ցեղին պատկանիլը ու ապագային անոր ինչ տեսակ մէկը՝ խելացի թէ ոչ, ըլլալը կը հասկնայ. ու այս՝ կը չափէ ու կը չափչփէ նոյն ընտանիքին մեռնող կամ կենդանի մարդոց բնաւորութեանց ու անոնց անստգիւտ ձիրքերուն հետ։ Կարդալով դարգացումին շատ նուազ կարեւորութիւն կուտայ Տ. Կարապետ Հայրը, անիկա բնական այժանիք կը փնտռէ մարդուն վրայ։ Ցաւանի է որ մարդ մը կրնայ գիտնալ կամ սորված ըլլալ շատ բան, սակայն զայն կիրարկելու արուեստը՝ գործին կամ միջավայրին պատշաճեցնելու կարողութիւնը չունենար. այս տեսակ մարդու մը Պարտիզակիք լեսօլ անունը կուտան, իսկ մեր Տէր պապան պօշ անունով կը մկրտէ զանոնք. ու մասնել որ Տէր Հայրին այս մարդասնալութեան յատկութիւնը իր դեղագիտութենէն կը ծագի։ Իր միտքը հակակ թուարանութիւն մըն է, ահագին ու խոշոր թիւեր մտովին դիւրութեամբ կը հաշուէ ու կը լուծէ. մինչ ուրիշ մը անդին մատիար կամ գրիչը ձեռքը՝ հազիւ հազ դուրս կ'ելլէ այդ կ'ճռռա հանգոյցէն՝ քրտինք ներով թաթախուն։

Պարտիզակի որ և է փոզոցի մը որ և է ճամբէն անցած առեն պզտիկէն մինչեւ մեծը կը հարցուրեն ձեռքը այդ ալեփառ քահանային, որմէց երեսն ի վեր հայեացք մը նետելով կը ճանչնայ թէ անոնք որո՛ւ զաւակներն են, թէ ինչ կ'ընեն այժմ անոնց հայրը կամ մայրը, վերջապէս ի՞նչ է անոնց ընտանեկան կեանքը Իր ձեռքը համբուրողը անպատճառ «ապրիս օղուլ»ով մը կը մկրտէ, և ոՙր Պարտիզակցին ապրիս օղուլի օրհնութիւնը առած չէ երբեք մեր Տէր պապայէն։ Օղուլ բառը՝ զոր Պարտիզակցիք սովոր են յաճախ գործածել, անոր ճշմարիտ հեղինակը մեր Տէր պապան է, ան եղած է նոյն այդ բառին ծնունդ տուողը։

Ինքը ծայրայեղ հետաքրքիր մըն է, կ'ուզէ գիտնալ ամէն բան. իր ամբողջ գործերը լաթիկ ու կամացուկ են. կը յարմարի ամէնուն հետ, գիտէ բնաւորութիւններն անոնց ու ըստ այնմ կ'ապրի գիւղին թաղականէն սկսեալ ամէնէն պարզուկ մարդուն հետ։ Ամէնէն անհեթեթ գաղափար մը ու անիմաստ կարգադրութիւն մը երբ իրեն կը ներկայացուի, կ'ընդունի վարպետորէն... և սակայն առանց զգացնելու ու առանց երբեք սիրտ ցաւցնելու մէկու մը, ընել կուտայ կամ ինքը կ'ընէ անանկ կարգադրութիւն մը որ օգտակար ըլլայ իր հաւիներուն և օգտակար նաեւ այն մարդոց՝ որոնք տէրն են նոյն այդ խնդրոյն։ Կը հասկնայ եկեղեցական դպրոցական և գիւղի այլեալ խնդիրներու մէջ ապրող սուտ կամ զեղծումը. կը ճշդէ ու կը տրամաբանէ զանոնք մտովին, ու նոյն իսկ առանց գիտնալով հանդերձ հարկ եղած պարագային ալ կը քաջալերէ. սակայն ինչ որ ալ ըլլայ նորէն իր սկզբունքները մէջ կը քշէ լոիկ ու մնիկ։

Գիւղացին՝ կը սիրէ զինքը առհասարակ, բայց մեր Տէր պապան անոնց մէջէն շատ [illegible] սիրէ. հազիւ [illegible] հոգի։ Ջերմ համակիր մըն է վիճակին Առաջնորդ Ծովակիմեան Արք. եպիսկոպոսին, ու գուրգուրացող մըն է Քիթներանց Թէսալոնիկայ և Տէր-Կարապետեանց տուներուն վրայ, որոնք նշանաւոր են Պարտիզակին ջրգեր անունով. ասոնց մէջէն կ'ընտրուին թաղականը, ատենապետը հոգաբարձուն են. եւն..

Վերջերս սկսաւ սիրել նաեւ Արմաշու փոխ-վանահայր Տ. Թորգոմ Ծ. վրդ. Գուլշակեանը, լրջախոհ այդ արմտեանը, որուն վրայ ո՛վ գիտէ հիմակ ի՞նչ գովեստներ կը հիւսէ մեր Տէր պապան։

Նշանաւոր եկեղեց. դէ՛ր-քերն ու անոնց կենցաղը, հետեւորդներն ապրողի մը նման կը պատմէ. Գիրք չի կարդար բնաւ, Պոլսոյ մէջ հրատարակուող Հայ մամուլը կը կարդայ ծայրէ ի ծայր, ու գործին չեկածը իմաստալից ածանցով մը կը մկրտէ. բաժանորդ չէ որ և է Թերթի, կը գտնէ. այս մասին միջոցներ շատ ունի։ Եռեսունհինգ տարիներէ ի վեր կը քահանայագործէ անընդհատ. իր օծակիցներն եղած են Բերայի Աւագերէց Տ. Մկրեան քհ. ու Պարտիզակի մէջ Տ. Մկրտիչ քհ. Տէր-Մկրտիչեան։ Այն օրէն՝ երբ ուսուցչութենէն քահանայութեան ապարէզը ընդգրկած է, չէ խուսափած երբեք իր կղերի պարտականութիւններէն։ Ամառը ցերտին առաւօտուն կանուխ ինքը առաջին անգամ կը փութայ եկեղեցի։ կամքին, կորովին ու իր ունեցած ամուր հաւատքին առջեւ ձիւնն ալ անձրեւն ալ չեն ներգործեր անոր վրայ, կը հալին կը չոգիանան ու կը չորնան, և ինքը առողջ ու քաջակազմ կը վերբերեւի նորէն։ Իր դիմագիծին անարատութիւնը ու ներքին անալլայ վիճակը, ցոյց կուտայ իր անչափահասի չրջաններուն մէջ ունեցած խանդաղատ ու եռանդուռ կացուցիրքը և որ աւելին է իր բարոյական կեանքին զեղծանուիլը։

Ու հիմակ իր ամէնէն այս առաջացած ու բարձր տարիքին մէջ, առողջ է, և հանգիստ կը վայելէ իր ծերութեան այս երջանիկ օրերը՝ չրջապատուած իր զաւակներով. թոռներով ու թոռնորդիներով. անթերի կատարելով նորէն իր եկեղեցականի պարտականութիւնները բոլոր։

* * *

Մանկական անուշիկ օրերէս քաղուած բաղում անէջ-ծաներ կան մտքիս մէջ պահուած՝ որոնք բոլորը Տ. Կարապետ Հայրին որքան չրջահայեցութեան ու սրամտութեան նոյնքան ալ իր խղճի ու բուխ սրտի աէր ըլլալը կը յայտնեն։ Անկէց ի վեր տասնեակ մը տարիներ անցած է, որ դպիր էինք գիւղին եկեղեցին. եկեղեցիին ու ժողովուրդին աւելի քահանաներն կ'օգտուէին մեզմէ։ Մնուցդը կը մօտնար Զատիկն ալ իր եռեւէն կը վաղէր կուգար, ու այսպէս Տուն Օրհնէքի օրերն ալ կը մօտնային։ Այս միջոցին մեր Տէր Հայրերն դեռ մտովին կ'ընտրէին երկերկու հոգի, հացին պարկը շալկող եւ հաւկիթի կողովը կրող տղաքներ, որոնք միեւնոյն ժամանակ պիտի ունենային հրապարող ձայն, ուժգ ու տարիքով պզտիկ մանգամայն։ Մենք թուով գրեթէ հինգ հոգի էինք, որ կը մարմնացնէինք Տէր Հայրերուն ուզած այս պայմանները։

Մնունգի 15 օր մնացած էր ալ. ու մեր Տէր Հայրերը գիտեմ չուարած էին. շաբաթ իրիկուն մը, այս օրերուն պէս կը յիշեմ, եկեղեցին՝ պահարանը երբ շալկել կը հաղնի, յանկարծ մեր Տէր Պապան հանելով ըսաւ. «Օղո՛ւլ, [illegible] քեզ հետս պիտի պտտցնեմ գիտցաս ըլլաս»։ Նոյն իրիկուն լսեցի որ ուրիշ մէկ ընկերիս ալ ըսած էր այսպէս խօսք մը։ Մենք ալ բարեբախտ կը համարէինք ինքզինքնիս, դի մեր Տէր պապան շաբաթուան մը համար մեզի 35ական զրուշ կուտար, իսկ մուս քահանաներն 15-20 զրուշ՝ իրենց տղաքներուն. եւ ուրախ էինք մանաւանդ որ մեր Տէր Պապային Տ-ախէրը եաղլը էին, որով Թէ՛ նուէր կրնայինք առնել և Թէ փառաւոր կերպով կը հաչէինք անոնց տուները։ Ցաղոր-դաբար միւս քահանաներն ալ մեզ ուղեգրել ուզեցին. առանց գիտնալու որ մենք Տէր Կարապետ Հայրէն բրեւնուած էինք. ուստի մերժեցինք ըսելով նոյն տեղն «Մենք Տէր պապային հետ պիտի պտտինք»ը որոնք թթերնուն տակէն հեգնոտ ժպիտներ արձակեցին դէլուխներն օրերուն՝ կարծես մեզի յիշեցնել տալով Տէր Պապային ճարպիկութիւնն ու հեռատեսութիւնը։

Մնունդը եկաւ, մենք հացին տոպրակը շալկած, սկսանք պտտիլ տուները եաղլներէն սկսելով. հացը կը լեցնար և տուն կ'երթայինք պարպել, ու նորէն կ'սկսէինք գործի։ Օրը կը տարաժամէր, եկեղեցւոյ զանգակը կը հնչէր խոր. հրաւիրելով ժողովուրդներէն աւելի քահանաներն, որոնց ամբողջը ո՛վ գիտէ գիւղին ամէն կողմերը ցրուած արգելքներդ չըլլայի, եա չատնց ճամբայ առած կ'ըլլայի կարանայիք ընտանիքին այդ թաւնալի պըտուղին։

Անժէլինա տեսնելով որ նոտարը ինքզինքը չի կրնար զսպել և այս տեսակ ախելքի խօսքերով ա՛լ աւելի պիտի տառապացնէ աղջկան անձկութիւնն ու տառապանքը, կամաց մը ձեռքէն քաշելով,

—Մ. Ֆօրմօն, ըսաւ, շատ առաջ կ'երթաք, հիմա այդ խօսքերուն ժամանակը չէ, Թողէք որ խեղճ աղջկան խելքը գլուխը գայ, արդէն ես ալ այս մասին ձեզի համակարծիք եմ։

Նոտարը եւ Անժէլինա իրարու լրուելեայն ակնարկներ փոխանակելէ յետոյ կամաց մը դուրս ելան սենեակէն և ուղղակի ճաշասրահ գացին։

Նոտարը սեղանին վրայի համադասիները եւ գինիի սրուակները տեսնելով ուրախութեամբ բաղմեցաւ Թիկնաթոռին վրայ, որուն քովիկը իր տեղը գրաւեց նաև Վէրտիլէի չարաբարտ աղջիկը։

—Բահ՛ն, յարեց նոտարը, ի՛նչ խենթ մարդ եմ ես որ այս տեսակ համեղ-ճաշակ կերակուրներու եւ պատուական գինիներու Թաղելով ուրիշ բաներու վրայ կը խորհիմ. բոլոր Մօրէններուն մահը նոտարի մը անօթի մնալը չարժէր բնաւ։

Անժէլինա ախորժակ չունէր. ներքին փոթորիկը կը յեղաշրջէր ամբողջ էութիւնը, սիրտը իրերայաջորդ հընչումներու տարափին տակ կը ճմռէր ու կը գալարուէր, հոգեկան տառապանքի մը ահարկու Թափերը ակնյայտնի պիտի նշմարուէին իր դիմաց վրայ եթէ այդ պահուն քովը նոտարէն զատ ուրիշ մէկը գտնուած ըլլար։ Բայց վագրուհին չատ լաւ գիտէր կեղծել զգացումները, ալ աւելի մօտեցաւ հանդարտ ծերուկին եւ շլմորեցնող ծիծաղ մը արձակելով,

—Ահ, անուշիկ ծերուկս, յարեց ուրախ եմ որ ախորժակիդ տեղն է։

—Իրաւ որ ես ալ կը զարմանամ. մինչեւ հիմակ գլուխս սասնկ փորձանք եկած չունէր, կ'ըսեն Թէ յուզումի վայրկեաններուն մարդս ախորժակ չունենար բնաւ, բայց դո՛ւք ինչու զբաղուիք այս համադ մներէն՝ Օրիորդ։

Անժէլինա կեղծ ծիծաղով,

—Ահ, Պարո՛ն, յարեց, կարելի՞ բան է որ ծիւլիէնս տառապի եւ ես հանգիստ սրտով կերակուր ուտեմ, դուք աղջիկներուն զգացումները չէք գիտեր։

Այսպէս նոտարը ու Անժէլինա ճաշեցին քանի մը միջոցներ սարէն ձորէն խօսակցելէ յետոյ, Մ. Ֆօրմօն ոպասաւորը կանչեց և հրամայեց որ կառքը պատրաստեն։

Երբ սրահ վերադարձան նոտարը ծիւլիէնի սենեակը սպասող սպասուհին կանչելով տեղեկութիւն ուզեց աղջկանը վիճակին վրայ,

—Ինձի ալ չարտօնեց որ մինչեւ վերջը քովը սպասէի, յարեց սպասուհին, արդէն ձեր մեկնելէն անմիջապէս ժերջը քնացաւ։

Նոտարը ծիծաղելով,

—Ես գիտէի արդէն այդպէս ըլլալը։ ասոնք կրնացի Թեթեւսոլիկութիւններ են, արթնալէն ետքը ամէն ինչ մոռցած պիտի ըլլայ, ա՛, աղջիկները Աստուած իմ, որչափ կը սրտնեղուն իրենց հայրերը։

Ժամը տասնըմէկ ու կէսին Ամէնօտ Վիլլէրս հրապարակի տուներէն մէջս առգիւ կանգ առաւ նոտարին կառքը։

Կառքէն վար իջնալով, Անժէլինա,

—Գիշեր բարի, Մ. Ֆօրմօն, ընորհակալ եմ ձեր անկեղծ հոգածութենէն, ըսաւ։

—Ա՜հ. ի՞նչ կ'ըսէք. Օրիորդ յարեց նոտարը, ես պարտաւոր եմ մինչեւ ձեր յարկաբաժիրը ընկերանալ ձեզի։

Երկուքը մէկտեղ ներս մտնելով Անժէլինայի բնակած յարկաբաժինը գացին։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽՈՒՐԵՐ» ԱՐԿԱԾԱԼԻՑ ԹՈՒՐԹՈՆԷ

ԳՐԵԷ ՍԱԼԷՍ

47

ՅՈՐԳՄԱՆԵՑ ՊԵՏԻՆ

ԽԱՐՏԵԱՑ ՄԱՋԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԱՆԺԷԼԻՆԱ ՎԷՐՏԻՅԷ

Քլօթի անունը արտասանած միջոցին Ժիւլիէնի երեսը վառ կարմրութիւն մը պատեց, աչքերէն կայծեր կը ցատկէին կարծես։

Անժէլինա իր մտածումներուն մէջ ընկղմած բնաւ չէր լսած Ժիւլիէնի վերջին խօսքերը։

Նոտարը չը կրնալով բարկութիւնը զսպել, առանց կարեւորութիւն տալու աղջկան նուաղումը վիճակին,

—Բեղի ո՛վ ըսաւ որ Քլօթ անմեղ է, պօռաց, բոռնոներուդ ապացոյցը կրնա՞ս տալ։ ըսէ նայիմ, հարկաւ բան մը գիտես, ո՞ւր էր այս իրկուն Քլօթը, ո՞ւր սեսաքիր զինքը։

Ժիւլիէն չը կրցաւ պատասխանել, գլուխը միւս կողմը դարձուց երկու ձեռքերովը, երեսը գոցելով սկսաւ դառնօրէն արտասուել։

Անժէլինա կրկին մահճակալին մօտենալով.

—Հանդարտեցէ՛ք, ազուտրա, ըսաւ, պարապ բաներով մի յուզուիք, խնդրոյն մէջ սխալմունք մը կենալու է։

—Ո՛չ յարեց նոտարը բարկութեամբ, սխալմունք չկայ բնաւ. ճշմարտութիւնը մէջտեղն է. ըստ իս կարանալի ընտանիքին անդամները բոլորն ալ ձերբակալուելու են որպէս զի խելքերնին գլուխնին գայ եւ ասանկ մարդոց կեանքի հետ չը խաղան.

—Ա սանկ բաներ մի ըներ, հայրիկս,

յարեց Անժէլինա, հիմակ խելքս պիտի թռցնեմ։

—Շա՛տ լաւ, շատ լաւ, կակաղեց նոտարը, այլ եւս այս խնդրոյն մասին բերանէս խօսք մը անգամ չը պիտի հանեմ, կ'ուզե՞ս որ բժիշկ մը կանչեմ աղջի՛կս։

—Բժիշկի պէտք չունիմ, միայն թէ կ'աղաչեմ որ զիս հանդիստ ձգէք, սպասուհին կրնայ սպասել։

—Եղէ կ'ուզէք ես կ'սպասեմ, Օրիո՛րդ, յարեց Անժէլինա կեղծաւոր շեշտով մը,

—Ո՛չ, շնորհակալ եմ ձեր անկեղծ զգացումներէն, ըսաւ, ինձի համար անհանգիստ մի ըլլաք, ես լոկ սպասուհին պէտք ունիմ։

Անժէլինայի դէմքին վրայ պատկերացած սաղայէլական ծիծաղը ճաղկատոր կ'ընէր խեղճ աղջիկը եւ չէր ուզեր նոյն իսկ այդ ցածոգի պչրուհին երեսը նայիլ։

Անժէլինա նոտարին ականջն ի վար ծռելով կամաց ձայնով մը,

—Աղջիկդ շատ կը տառապի, ըսաւ, պէտք է վինայ ձգէք զինքը։

Նոտարը մահճակալին վրայ ծռեցաւ եւ Ժիւլիէնի ճակատը համբուրեց։

—Ա՜հ, աղջի՛կս, եթէ քու յարուցած արգելքներդ չըլլային, ես շատնց ճամբայ առած կ'ըլլայի կարանայիք ընտանիքին այդ թաւնալի պըտուղին։

Անժէլինա տեսնելով որ նոտարը ինքզինքը չի կրնար զսպել և այս տեսակ ախելքի խօսքերով ա՛լ աւելի պիտի տառապացնէ աղջկան անձկութիւնն ու տառապանքը, կամաց մը ձեռքէն քաշելով,

—Մ. Ֆօրմօն, ըսաւ, շատ առաջ կ'երթաք, հիմա այդ խօսքերուն ժամանակը չէ, Թողէք որ խեղճ աղջկան խելքը գլուխը գայ, արդէն ես ալ այս մասին ձեզի համակարծիք եմ։

Նոտարը եւ Անժէլինա իրարու լրուելեայն ակնարկներ փոխանակելէ յետոյ կամաց մը դուրս ելան սենեակէն և ուղղակի ճաշասրահ գացին։

Նոտարը սեղանին վրայի համադասիները եւ գինիի սրուակները տեսնելով ուրախութեամբ բաղմեցաւ Թիկնաթոռին վրայ, որուն քովիկը իր տեղը գրաւեց նաև Վէրտիլէի չարաբարտ աղջիկը։

—Բահ՛ն, յարեց նոտարը, ի՛նչ խենթ մարդ եմ ես որ այս տեսակ համեղ-ճաշակ կերակուրներու եւ պատուական գինիներու Թաղելով ուրիշ բաներու վրայ կը խորհիմ. բոլոր Մօրէններուն մահը նոտարի մը անօթի մնալը չարժէր բնաւ։

Անժէլինա ախորժակ չունէր. ներքին փոթորիկը կը յեղաշրջէր ամբողջ էութիւնը, սիրտը իրերայաջորդ հընչումներու տարափին տակ կը ճմռէր ու կը գալարուէր, հոգեկան տառապանքի մը ահարկու Թափերը ակնյայտնի պիտի նշմարուէին իր դիմաց վրայ եթէ այդ պահուն քովը նոտարէն զատ ուրիշ մէկը գտնուած ըլլար։ Բայց վագրուհին չատ լաւ գիտէր կեղծել զգացումները, ալ աւելի մօտեցաւ հանդարտ ծերուկին եւ շլմորեցնող ծիծաղ մը արձակելով,

—Ա՜հ, անուշիկ ծերուկս, յարեց ուրախ եմ որ ախորժակիդ տեղն է։

—Իրաւ որ ես ալ կը զարմանամ. մինչեւ հիմակ գլուխս սասնկ փորձանք եկած չունէր, կ'ըսեն Թէ յուզումի վայրկեաններուն մարդս ախորժակ չունենար բնաւ, բայց դո՛ւք ինչու զբաղուիք այս համադ մներէն՝ Օրիորդ։

Անժէլինա կեղծ ծիծաղով,

—Ա՜հ, Պարո՛ն, յարեց, կարելի՞ բան է որ ծիւլիէնս տառապի եւ ես հանգիստ սրտով կերակուր ուտեմ, դուք աղջիկներուն զգացումները չէք գիտեր։

Այսպէս նոտարը ու Անժէլինա ճաշեցին քանի մը միջոցներ սարէն ձորէն խօսակցելէ յետոյ, Մ. Ֆօրմօն սպասաւորը կանչեց և հրամայեց որ կառքը պատրաստեն։

Երբ սրահ վերադարձան նոտարը ծիւլիէնի սենեակը սպասող սպասուհին կանչելով տեղեկութիւն ուզեց աղջկանը վիճակին վրայ,

—Ինձի ալ չարտօնեց որ մինչեւ վերջը քովը սպասէի, յարեց սպասուհին, արդէն ձեր մեկնելէն անմիջապէս ժերջը քնացաւ։

Նոտարը ծիծաղելով,

—Ես գիտէի արդէն այդպէս ըլլալը։ ասոնք կրնացի Թեթեւսոլիկութիւններ են, արթնալէն ետքը ամէն ինչ մոռցած պիտի ըլլայ, ա՛, աղջիկները Աստուած իմ, որչափ կը սրտնեղուն իրենց հայրերը։

Ժամը տասնըմէկ ու կէսին Ամէնօտ Վիլլէրս հրապարակի տուներէն մէջս առգիւ կանգ առաւ նոտարին կառքը։

Կառքէն վար իջնալով, Անժէլինա,

—Գիշեր բարի, Մ. Ֆօրմօն, ընորհակալ եմ ձեր անկեղծ հոգածութենէն, ըսաւ։

—Ա՜հ. ի՞նչ կ'ըսէք. Օրիորդ յարեց նոտարը, ես պարտաւոր եմ մինչեւ ձեր յարկաբաժիրը ընկերանալ ձեզի։

Երկուքը մէկտեղ ներս մտնելով Անժէլինայի բնակած յարկաբաժինը գացին։

(Շարունակելի)

ՕՐԻՐԱՍԻՈՆԸ
Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ
ՊՕԺՕՆԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Անդամազնութեան ու վիրաբուժութեան գիրքերու մէջ իր փորձերով և ամէն օր կատարած կարեւոր գործողութիւններովը բժշկական լսագիրներու մէջ Ծանօթ Տքթ. Թիֆֆիէն Բարիզի Պօժօնի հիւանդանոցին գործողութեան սենեակին մէջ տեսնելու է։

Երկայնատեւակ, գրեթէ նիհար զգուա, լուրջ բայց սիրուն դէմքով մէկն է Թիֆֆիէ, որուն սուր մօրուքին և մազերուն մէջ ճերմակ թելեր չեն պակիր։ գլուխը՝ հագած է վերէն վար ձիւնի պէս ճերմակ շապիկ մը զոր մինչեւ արմուկները օսթած՝ համարձակ կերպով կը կարէ, կը քերթէ, կ'այրէ ու կը կարէ։ իր վառվռուն աչքերովը միշտ ի խնդիր նոր մէթոտի մը որով կարենայ աւելի արմատական կերպով ամրքել տառապող մարդկութիւնը ու աղատել զայն մահուան ճիրաններէն։

Նախ ըսեմ թէ հիւանդանոցին մէջ իրարու կից երեք սենեակներ գործողութեան յատկացուած են։ հիւանդը ոտքերէն մինչեւ սրունքները բամպակով և կամ ֆլանէլայով ծածկուած՝ պատգարակով առաջին սենեակը կը բերուի, ուր գլօրոֆորմով մարեցնելէ և կամ սթովայինով զգայազրկ ընելէ վերջ բուն գործողութեան սենեակը կը տարուի։ ասիկա բաւական մեծ սենեակ մըն է որ դիմացէն ու առաստաղէն լոյս առնելէ զատ, էլեկտրական կանթեղներ պարագային համեմատ կը լուսաւորեն զայն։ մարմարիոնէ շինուած պատերէն միայն վրայ սեւ տախտակ մը կայ որ Թիֆֆիէէն կատարուելիք և կամ կատարուած գործողութեանց վրայ բացատրութիւններ կուտայ։ սենեակին մէջտեղը գործողութեան սեղանը դրուած է որ ամէն կողմ կրնայ շարժիլ ու ծռիլ գործողութեան պահանջած դիրքին համեմատ։ այս սեղանին վրայ պառկած հիւանդին աջ կողմը Թիֆֆիէ՝ դիմացը իր օգնականն է, իսկ քովերը շարուած են ուսանողներ և օտարական բժիշկներ։ Թիֆֆիէի և օգնականին քով սեղաններու վրայ հականեխուած ամաններու մէջ դրուած են անհամար գործիքներ՝ պատրաստ հիւանդին աղիքները, ստամոքսը, ուղղը են։ դուրս հանելու, կտրելու, ճեղքելու և ահա Թիֆֆիէ կ'ինայ հիւանդին վրայ կամ անոր գանգն է որ կը կարէ, ուղեղին վրայ գտնուած ուռ մըն է որ կը վերցնէ և կամ աղիքներէն մէկ մասը կտրելէ վերջը մնացած կտորը իրարու կը կարէ։ դերձակէն շատ համարձակ կը կարէ ու կը կարէ... միսերը, առաղձագործէն աւելի յարմար կը ազդէ, կը տաչէ, կը ծակէ... ոսկորները որոնք երբեմն երկաթէ գամերով ալ իրարու կը գամէ, հիւանդ մը շատ աւելի չուտ։

Մանաւանդ զարմանալի կը թուի երբ սթովայինի (stovaïne) ազդեցութեան տակ՝ գործողութեան սեղանին վրայ պառկած հիւանդը, առանց թմրած ըլլալու որ և է ցաւ չի զգար իր վրայ կատարուած ամէնէն ծանր ու կսւագին գործողութեանց առթիւ։ Թիֆֆիէ ազեթափութիւնը, արբանտիսիդ, այսինքն որեվայնէն վար դանուած ամբողջ մասերու գործողութիւնները սթովայինով կը կատարէ ոտովնտեւ այս դեղը երրորդ կամ չորրորդ մէջքի ողնայարի միջոցին մէջ (espace intervertebrale) երբ ներարկուի հինգ վայրկեան վերջը, հիւանդը առանց իր գիտակցութիւնը կորսնցուցած՝ ներու պոյտէն վար գտնուած ամբողջ մասէն անզգայ կ'ըլլայ։ քանի մը օր առաջ 18-19 տարեկան զուարթ ֆրանսուհի մը, որուն վրայ աբքանտիսիթի գործողութիւն մը կը կատարուէր, գօրծողութեան ամբողջ տեւողութեան միջոցին կը խնդար ու մեզ հետ կը շաղաֆրատէր։

Գործողութիւնը լմննալէն վերջ իր սենեակը կը տարուի հիւանդը որուն քովն է ճամբէն կեր հագած հիւանդապահ կիներ խանդաղատ մօր մը կամ քրոջ մը նման կը հսկեն։ ասոնց պաշտօնն է տառապող մարդկութեան ցաւերը ամբքել, ջերմի ազդեցութեան տակ, անկողնոյն մէջ երկնցած, անոյժ ու քրտնաթոր հիւանդին ճակատէն հոսող պաղ քրտինքները լաթով մը սրբելը և կամ ցաւէն տանջուող հիւանդի մը քով ձեռքերը ձեռագդ մէջ առած՝ մէկ երկու քաղաքերէական խօսք ընելը. ճշմարիտ մեծ բարութիւն մըն է։ Թիֆֆիէ փոխանակ մարթը կարելու ակրաֆը մինչեւ կը գործածէ որ երկաթի կրտորներէ կը բաղկանայ, որոնք բենցոյով մը սեղմուելով կը գոցեն բացուածքը։ Իսկ ասիթ պօրիֆ, իոսօֆորմ և ուրիշ հականեխական նիւթեր, նոյնպէս կազ իոսօֆորմէ գրեթէ բնաւ չի գործածուիր։ և վերքերը ընդհանրապէս թրթուածինի ջուրով և եռաթեալ ջուրով լուալէ վերջ հականեխուած կազ իորոֆիլ և կամ տաէնով կը դրամանեն։

ՏՈՌԹ, Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ

Բարիզ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽՈ